

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

OBSAH PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DŘÍVE A DNES

Bakalářská práce

2010

vedoucí práce: Peadr. Alena Váchová

autor práce: Dana Koutná

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím uvedených pramenů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích.....2010

vlastnoruční podpis:

Děkuji vedoucímu (konzultantovi) bakalářské práce PaedDr. Aleně Váchové za pomoc při vedení bakalářské práce a jeho cenné rady.

Obsah

Anotace	6
Abstract	7
Úvod.....	8
Teoretická část:.....	9
1. Historie české předškolní výchovy	9
1.1. J. A. Komenský	9
1.2. První výchovné instituce	9
1.3. Vliv reformní pedagogiky v období do r. 1948.....	10
1.4. Období 1948 – 1989.....	11
2. Národní vzdělávací program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)..	13
2.1. Vymezení pojmu vzdělávací politika	14
2.2. Hlavní záměry vzdělávací politiky ve vztahu k předškolnímu vzdělávání.....	14
3. Komparace obsahu RVP PV a Programu výchovné práce (PVP).....	16
3.1. Pojetí předškolní výchovy podle RVP PV a Programu výchovné práce.....	16
3.2. Cíle předškolní výchovy v Programu výchovné práce	17
3.3. Cíle předškolního vzdělávání v RVP PV	18
3.3.1. Principy a úkoly předškolní výchovy podle RVP PV	18
3.3.2. Rámcové cíle.....	19
3.3.3. Klíčové kompetence.....	20
3.4. Porovnání cílů podle RVP PV a Programu výchovné práce	21
3.5. Obsah výchovy v Programu výchovné práce.....	22
3.5.1. Složky výchovy v PVP	22
3.6. Obsah vzdělávání v RVP PV.....	25
3.6.1. Vzdělávací oblasti	26
3.7. Komparace vzdělávacího obsahu podle RVP PV a Programu výchovné práce	27
3.8. Doporučené prostředky výchovy v Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy a v RVP PV.....	28
4. Organizační zajištění vzdělávání ve třídě mateřské školy před r. 1989 a dnes	30
4.1. Denní řád.....	30
4.1.1. Denní řád podle Programu výchovné práce	30
4.1.2. Denní řád podle RVP PV	31

4.1.3. Porovnání denního řádu podle Programu výchovné práce a RVP PV	32
4.2. Porovnání týdenního řádu podle Programu výchovné práce a RVP PV	33
5. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	34
5.1. Vzdělávání dětí se zvýšenou péčí v podle Programu výchovné práce.....	34
5.2. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných podle RVP PV	35
5.3. Rozdíly ve vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami podle RVP PV v komparaci s Metodikou výchovné práce v předškolních zařízeních	37
6. Plánování a hodnocení před r. 1989 a dnes	38
6.1. Plánování a hodnocení podle Metodiky výchovné práce v předškolních zařízeních z r. 1979	38
6.2. Plánování a hodnocení dnes	39
6.3. Rozdíly v plánování dříve a dnes	41
Praktická část:	43
7. Dotazníky pro učitelky mateřské školy	43
7.1. Vyhodnocení dotazníků	43
Závěr	58
Seznam použité a citované literatury	59
Seznam příloh.....	61

Anotace

Moje práce s názvem Obsah a formy předškolního vzdělávání dříve a dnes se snaží porovnat rozdíly mezi prací v mateřské škole před rokem 1989 a dnes. Mým záměrem je popsat a porovnat práci v mateřské škole v těchto obdobích, vyhledat mezi dřívějším a dnešním způsobem práce a podmínkami pro ni shody a rozdíly. Teoretická část popisuje východiska současného předškolního vzdělávání, porovnává základní vzdělávací dobové dokumenty.

Praktická část obsahuje výsledky výzkumného šetření, které pomocí dotazníků zjišťovalo zkušenosti učitelek s realizací obsahu vzdělávání před rokem 1989 a dnes.

Bakalářská práce je doplněna částí třídního vzdělávacího programu ze současného období a videozáznamem z jeho realizace.

Abstract

My Thesis called Contents and Forms of the Pre-School Education Before and Now tries to compare the differences between the work in a kindergarten before the year 1989 and now. The aim is to describe and compare the work in a kindergarten in the said periods, to find conformities and differences between the earlier and present methods of work and its conditions. The theoretical part describes the sources of the contemporary pre.-school education, compares the basic educational period documents.

The practical part includes the results of the research investigation the purpose of which was, by means of questionnaires, to find out the kindergarteners' experience in the education contents implementation before 1989 and now.

The Bachelor Thesis is also provided with a part of the class education programme from the current period and a video recording its implementation.

Úvod

Téma Obsah předškolního vzdělávání dříve a dnes jsem si zvolila, protože mě zajímá, jakým způsobem se před rokem 1989 pracovalo v mateřské škole a jak velké jsou rozdíly mezi dnešním a dřívějším způsobem práce. Cílem mé práce je porovnat současný obsah vzdělávání s obsahem před rokem 1989 a práci podle obsahu vymezeného základními dobovými dokumenty. Dílčím cílem je zpracovat vzdělávací obsah pro konkrétní třídu mateřské školy na podzim podle cílů současného předškolního vzdělávání. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část a doplněna přílohou.

V teoretické části se zabývám mezníky historie předškolního vzdělávání, předkládám popis základního strategického vzdělávacího dokumentu Bílá kniha, vymezuji základní pravidla současného vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání v komparaci s Programem výchovné práce před rokem 1984 a Metodikou výchovné práce v předškolních zařízeních II.

V praktické části je použit dotazník o 14 otázkách. Dotazník má za cíl zjistit zkušenost učitelek s realizací obsahu vzdělávání dnes a před rokem 1989.

Do přílohy jsem zařadila třídní vzdělávací program 5. třídy MŠ Telč a podrobněji rozepsala jeho část na období podzim. Vybraný tematický blok, který popisuji v této části práce se nazývá „Barevný týden“. Zde je předložena jeho realizace na jeden den. Součástí přílohy je krátký videozáznam práce dětí podle vytvořeného programu.

Teoretická část:

1. Historie české předškolní výchovy

1.1. J. A. Komenský

První, kdo se u nás cíleně zabýval předškolní výchovou, byl v 17. století Jan Amos Komenský, vlastním jménem Jan Segeš. J. A. Komenský studoval latinu a teologii a hlásil se k církvi jednoty bratrské, za což byl celý svůj život stíhán křesťanskou církví, a proto se většinu svého života ukrýval. Během svého života prošel mnoho povoláními, např. učitel nebo správce bratrského sboru. Během svého života napsal spoustu knih. Pro předškolní vzdělávání je důležitý spis s názvem Informatorium školy mateřské vydaný roku 1632. Je to teoretický spis o cíli, obsahu a prostředcích rodinné výchovy předškolního dítěte. Obsahuje dvanáct kapitol pojednávajících o rodinné výchově od narození dítěte až do jeho šesti let. Zdůrazňuje výchovou smyslu hrou a manuálními cvičeními, výchovu rozumu, mravů, estetickou a vedení k náboženství.

1.2. První výchovné instituce

První výchovné instituce vznikaly v 18. století. Byly to instituce pečující o zdraví dítěte (dětské nemocnice a dětské ozdravovny) a instituce zajišťující zázemí (sirotčince a nalezince). Druhé vznikající výchovné instituce u nás se nazývaly dětince neboli pěstovny. Do nich zahrnujeme opatrovny a dětské zahrádky. Opatrovny měly za úkol učit děti tzv. trivium, v dětských zahrádkách byla prosazována rozumová výchova a učení dítěte účtě a opatrování přírody. Jedna z prvních opatroven vzniká na Hrádku v Praze (1832), kromě „opatrování“ dětí měla velký vzdělávací význam. J. V. Svoboda pro ni vypracoval výchovný program nazvaný Školka, který byl zaměřený na rozvíjení rozumu, čtení, psaní a kreslení.

Další naše výchovná instituce se už nazývá mateřská škola. Vznikla v roce 1869 a jejím zakladatelem byla M. Riegrová-Palacká. V prvních mateřských školách se učilo podle prvků z dětských zahrádek, opatroven a dále se kladl důraz na mravní výchovu. Název mateřská škola se již nemění a zůstává dodnes.

První výchovný program se jmenuje Výchovný program první české mateřské školy u sv. Jakuba. Tento program vzniká v roce 1869 a vychází ze Svobodovy, francouzské a Fröblovy koncepce. Od J. V. Svobody se v tomto programu objevují

prvky trivia, tělocviku, her a kreslení, je zde kladen důraz na všestranný rozvoj dítěte. Z Francie jsou zde použity metody a formy práce, hlavně hromadné vyučování, také podrobně zpracovaná mravní a náboženská výchova s důrazem na pozitivní vztah dítěte a pěstounky. Od Fröbela jsou zde prvky ručního zaměstnání, organizace práce na zahradě a řízení pohybových her.

1.3. Vliv reformní pedagogiky v období do r. 1948

Na konci 19. století přináší reformní pedagogika, která se rozvíjela nejvíce v 20. a 30. letech 20. století, vznik alternativních pedagogických směrů a škol.

Alternativní pedagogické směry znamenaly nenásilné rozvíjení přirozených schopností a vlastností, a to důraz na spontaneitu, prostor pro svobodu jednání a tvořivost. Alternativní pedagogické směry mají společné rysy. Kladou důraz na individualitu, spolupráci, soutěživost, odmítání časně diferenciací žáků, odstranění známkování a nahrazení slovním hodnocením, výuka ve věkových smíšených skupinách (až na waldorfskou školu), odstranění vyučovacích hodin a vytváření integrované výchovy v kurzech nebo epochách. Důraz je kladen zejména na praktickou činnost dětí, individuální práci žáků, kteří se učí se sami, ve dvojicích, skupinách, nevyžadování přísné kázně – svoboda pohybu, vyjadřování. V alternativních školách je samozřejmostí účast rodiny na práci školy. Nejvýznamnějším představitelem reformní pedagogiky u nás byl bez pochyby Jan Příhoda. *„Ten uskutečnil několik studijních pobytů v USA a v jiných zemích, odkud k nám přinášel řadu teoretických a praktických poznatků o nových trendech vývoje školství.“* (PRŮCHA. 2004, s. 30)

Do roku 1945 se u nás předškolní vzdělávání nese v duchu těchto reformních myšlenek. První, kdo podává návrh na reformu mateřské školy u nás, je Ida Jarníková, která vypracovává vzdělávací obsah pro mateřskou školu a první třídy školy obecné. Je to ucelený program, který se zabývá hlavně vývojem člověka, zvířaty, květinami a dalšími tématy.

V roce 1938 vznikají Výchovné osnovy pro mateřské školy hlavního města Prahy. Tyto osnovy nejsou rozsáhlé, pouze osm stran a jsou určeny i pro další města, nejen pro Prahu, i když nemají celostátní závaznost. Proto je vydán požadavek na vydání osnov pro celý stát. Tyto osnovy vychází z reformních myšlenek. Jejich cílem je odstranit školské formy a metody práce. Hlavními prostředky vzdělávání, které tyto osnovy

doporučují, je hra, zaměstnání, zábava, ve kterých má mít dítě dostatečný prostor pro svobodný projev.

„ Od roku 1945 do roku 1948 proběhá intenzivní rozvoj mateřských škol. V roce 1945 je vydána první celostátní směrnice pod názvem Prozatímní pracovní program pro mateřské školy. Program se ještě nese v duchu reformních myšlenek 1. republiky. V tomto období je naposledy v pokusech o tvorbu předškolního kurikula zdůrazňována sociální a mravní výchova a individuální rozvoj osobnosti. “

(OPRAVILOVÁ. 2003, s. 30)

1.4. Období 1948 – 1989

V letech 1948-1960 se prohlubuje socialistický charakter předškolní výchovy. Nastupuje vliv sovětské pedagogiky, výchova je kolektivizována a vytrácí se individuální přístup k dítěti. Mateřská škola má zejména didaktickou funkci. Je zdůrazňována rozumová výchova a opomíjí se důležitost hry.

V roce 1948 je vydán Program pro mateřské školy. Jeho hlavním cílem je vychovávat a formovat dítě v uvědomělého občana, který je naprosto oddaný socialismu. Nově vznikají výchovné složky a tzv. „zaměstnání“, které se rychle ujímají v mateřských školách a jsou používána po několik desítek let. Pojmem zaměstnání se rozumí *„organizovaná a plánovaná výchovně vzdělávací práce (forma kolektivního učení) s celou skupinou, pro niž učitelka vymezi úkol, obsah i vhodný metodický postup a vyžaduje, aby je všechny děti aktivně plnily, podle pokynů učitelky. Zaměstnání uzavře stručným zhodnocením aktivity dětí i výsledku jejich činnosti. “* (PVP. 1984, s. 10)

V roce 1953 jsou vydány Prozatímní osnovy pro výchovnou práci v mateřské škole. Osnovy, zatlačují do pozadí přirozené a pro předškolní děti nejvhodnější výchovné prostředky, hlavně dětskou hru. Do popředí se dostává vyučování, které je prováděno formou tzv. zaměstnání.

V roce 1955 jsou vydány další Osnovy pro mateřské školy. Jejich cílem je vychovávat nové lidi socialistické společnosti, mají to být lidé všestranní, stateční a schopní budovat socialismus v naší vlasti, chránit výsledky tohoto budování a bránit naši vlast, aby tato po uskutečnění první etapy mohla v míru a v klidu pokračovat ve výstavbě komunistické společnosti. Tento cíl výchovy je uskutečňován ve škole

i v rodině. V tomto programu byly doplněny metodické pokyny. Přínosem bylo zdůraznění významu hry.

V roce 1957 se uskutečňuje celostátní konference o předškolní výchově a následně v roce 1958 jsou vydány Pokusné osnovy pro mateřské školy. V roce 1960 jsou vypracovány Osnovy výchovné práce pro mateřské školy, které vymezí cíle a obsah výchovné práce v předškolním vzdělávání. Osnovy dávají větší prostor pro plánování práce a současně větší možnost respektovat věkové zvláštnosti dětí.

V roce 1960 je vydána metodická příručka k pokusným osnovám - Rok v mateřské škole, která se záhy ujímá ve všech mateřských školách. Tento rok probíhá národní shromáždění, kde je ustanovený nový školský zákon č. 186/1960. Zde je stanovena předškolní výchova od narození dítěte do jeho vstupu do základní školy. Do předškolní výchovy jsou zařazeny i jesle. Vyskytuje se zde problém návaznosti programu jeslí na mateřskou školu.

V roce 1963 jsou vydány Osnovy výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Hlavními cíli programu je ideologie, výchovné složky jsou rozděleny do věkových skupin 3-5 let a 5-6 let.

V roce 1967 jsou přepracovány osnovy na Program výchovné práce v jeslích a mateřských školách. Program poskytuje normativní směrnice určené pro výchovu dětí od narození do šesti let. Negativem programu je přetěžování dětí učivem, svázanost programu bez prostoru k tvořivosti. Program je později přejmenován na Metodiku výchovné práce v jeslích a mateřských školách.

V roce 1978 je program opět přepracován na Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Zde jsou opět hlavní složky výchovy, které jsou rozděleny podle věku dětí. Dále se vydává Metodika výchovné práce v předškolních zařízeních. Ta je rozdělena na dvě části. První část je určena pro jesle, druhá část náleží mateřské škole. Hra v mateřské škole vystupuje do popředí a stává se základní činností dítěte v předškolním věku, učení je poskytováno v řízeném zaměstnání, neustále je kladen důraz na práci ve smyslu mravního rozvoje dětí, stejně jako na slavnosti a zábavu. Cílem je vytvářet a formovat vzájemné vztahy a vztahy ke společnosti. Velký důraz je kladen na ideově společenské a estetické působení na děti. Postupně jsou zpracovávány

metodické příručky pro jednotlivé složky výchovy.

V roce 1980 v Praze probíhá devátý mezinárodní seminář o předškolní výchově. Zde je kladen požadavek na zpracování programu, který má za úkol dát větší prostor pro respektování potřeb a individuálních zvláštností dítěte. Je třeba změnit přístup k dětem o kolektivního k individuálnímu.

V roce 1984 je vydán nový Program výchovné práce pro jesle a mateřské, který je do roku 1988 doplněný metodickými příručkami. S tímto programem se do jeslí a mateřských škol dostává uvolnění režimu dne, které je spíše doporučením podle podmínek v jednotlivých zařízeních. Uvolnění režimu dne mělo zkvalitnit psychohygienické podmínky. Záporům programu je množství úkolů, které není reálně splnit kvůli časovému nátlaku. Tím dochází k přetěžování dětí, k velké přeorganizovanosti činností a vytrácí se čas na spontánní tvořivou činnost- volnou hru.

V roce 1989 s pádem komunismu nastávají změny vzdělávací politiky. 1989-2001 nastupuje období hledání a experimentování. V tomto období nejsou vydány žádné závazné dokumenty pro MŠ. Nastává snaha o obnovení přirozeného života v mateřských školách, což znamená dávat učitelkám i dětem prostor pro tvořivost.

V roce 2001 je vydán dokument Bílá kniha a první verze Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV). Ten je v roce 2004 aktualizován z důvodu problémů, které nastaly v praxi při práci s první verzí. V novém RVP PV jsou přidány klíčové kompetence, které v první verzi nebyly. Dále je obsahově a pojmově zpřesněn. Jeho obsah je v souladu s dalšími kurikulárními dokumenty.

2. Národní vzdělávací program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)

Národní vzdělávací program vznikl usnesením vlády 7. dubna 1999. Navazuje na cíle vzdělávací politiky, které byly dány v červenci 1998.

„ Bílá kniha je pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu. Formuluje základní myšlenky, ze kterých vychází naše vzdělávání, obecné záměry a programy rozvoje vzdělání. Bílá kniha má být závazný dokument, z něhož se budou tvořit plány rezortu, to jest i rezortu školství,

ze kterého bude vycházet vzdělání. Bílá kniha je také dokument, který má být pravidelně prozkoumáván a aktualizován podle společenské situace.“ (NVP. 2001, s. 3)

Tento program, pod záštitou MŠMT, vystihuje zásady kurikulární politiky státu a obecně závazné požadavky, ve kterých nalezneme všechny cíle vzdělávání a výchovy. Stanovuje humanistické a demokratické hodnoty, na kterých se zakládá vzdělání.

2.1. Vymezení pojmu vzdělávací politika

„ Vzdělávací politikou rozumíme principy, priority a metody rozhodování vztahující se k uplatňování společenského vlivu na vzdělávání. Toto rozhodování zahrnuje strategické záměry rozvoje vzdělávání, legislativní rámec činnosti vzdělávacích a vzdělávaných subjektů. Dále pak jde o financování, vymezování vzdělávacích cílů a obsahů, stimulování a ovlivňování činností vzdělávacích subjektů a způsob jejich kontroly.

Vzdělávací politiku lze též vymezit jako souhrn konkrétních činností a opatření, kterými stát, ale i další subjekty ovlivňují celou vzdělávací oblast.“

(KALOUS. 2006, s. 6)

2.2. Hlavní záměry vzdělávací politiky ve vztahu k předškolnímu vzdělávání

V Bílé knize jsou zahrnuty obecné požadavky na vzdělání, to znamená - obecné cíle, klíčové kompetence, oblasti a obsahy vzdělávání. Systém kurikulárních dokumentů, který byl v Národním vzdělávacím programu (NVP) vymezen, se dělí na státní a školní úroveň. Do školní úrovně zahrnujeme školní vzdělávací programy (ŠVP). Podle ŠVP se uskutečňuje vzdělání v konkrétní škole. Vytváří si ho každá škola sama podle svých podmínek, záměrů a plánů. Tento program se vypracovává podle RVP, který tvoří v NVP státní úroveň vzdělávání. Důležitá je propojenost mezi cíli, obsahem vzdělávání a kompetencemi. RVP programy jsou závazné pro všechny stupně vzdělávání. V mateřské škole se činnosti rozpracovávají do projektů rozdělených do integrovaných bloků, ve kterých je uplatňovaná nová forma výchovy a vzdělávání a je kladen důraz na individuální zvláštnosti. Součástí RVP je také evaluace=hodnocení. Evaluace v sobě zahrnuje systematické pozorování a získávání informací z pozorovaného. Evaluace se provádí v rámci vnitřního prostředí mateřské školy s propojením s vnější evaluací školní inspekci.

Každá předškolní instituce má dnes povinnost pracovat s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, jehož vytvoření Bílá kniha vytýčila. Předškolní vzdělávání je počáteční etapa celoživotního vzdělávání a proto je důležité zlepšovat její dostupnost a kvalitu. Podmínkou proto je přehodnocování cílů a obsahu předškolního vzdělávání.

Bílá kniha uvádí tyto nutné změny: spravedlivý přístup ke vzdělávacím příležitostem, maximální rozvoj potenciálu každého jedince, proměna tradiční školy, nové utváření vzdělávacího systému, zvyšování kvalifikace pedagogů.

„Vzhledem k potřebě zvládat širší spektrum odborných, speciálně pedagogických i sociálních znalostí a dovedností pedagogů v předškolním vzdělávání, je důležité zajistit vysokoškolské vzdělávání učitelek na úrovni bakalářského vysokoškolského vzdělávání studia na pedagogických fakultách univerzit nebo na vyšších odborných školách s akreditací pro bakalářské studium. Toto opatření chápat i jako snahu o zvýšení jejich sociálního a profesního statusu.“ (NVP. 2001, s. 44). *Mateřská škola rozvíjí a doplňuje rodinnou výchovu zpravidla od 3- 6 let věku dítěte. „Je místem, kde dítě získává zkušenosti, základní poznatky o životě kolem sebe a první podněty pro pokračující vzdělávání a celoživotní učení.“* (NVP. 2001, s. 40) Výhodou institucionální výchovy je odborné vedení dětí a tvoření vhodných podmínek pro rozvoj dítěte.

Jelikož je předškolní vzdělávání součástí vzdělávacího systému, je zásadní poskytnout každému dítěti nárok na předškolní vzdělávání. To se bohužel nepodařilo uskutečnit, v současné době zůstává mnoho žádostí o mateřskou školu neuspokojeno. Ani další požadavek Bílé knihy, podle kterého by měl každý předškolní pedagog možnost podílet se doporučením na rozhodování o zahájení nebo odkladu školní docházky dítěte všude neplatí. Tato způsobilost je daná odborností pedagoga a dlouhodobou znalostí dítěte.

V dnešní době, kdy má dítě nedostatečný styk s přírodou a proto je nezbytné vyhledávat, co nejvíce příležitostí pro styk dítěte s přírodou, tzn. zaměřovat se na enviromentální a multikulturní výchovu. Na tyto aktivity je možné zažádat grantovou podporu z částí státních prostředků pro zkvalitnění předškolního vzdělávání.

3. Komparace obsahu RVP PV a Programu výchovné práce (PVP)

3.1. Pojetí předškolní výchovy podle RVP PV a Programu výchovné práce

Institucionální výchova byla poskytována před rokem 1989 již od útlého věku v jeslích, kde pracovaly zdravotní sestry. Na jesle dále navazovala mateřská škola, kterou navštěvovaly děti od 3-6 let. Pojetí výchovy v ČSSR představovalo dlouholetý program, jehož hlavním mottem „ *Bylo prohloubení demokracie a modernizace výchovně vzdělávacího systému a zvýšení vzdělanosti lidu*“. (JÍROVÁ. 1979, s. 8) Do tohoto programu patří i výchova v jeslích a mateřských školách, které jsou prvními institucemi ve výchovně vzdělávacím procesu. Obsah výchovně vzdělávací práce byl zakotven v Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy a dále v Metodice výchovné práce v předškolních zařízeních I . a II.

Program je rozdělen na část pro jesle a na část pro mateřské školy a obě pomůcky předkládají cíle, poslání, úkoly, prostředky a metody práce v předškolním zařízení. Dále existují metodické příručky, které uvádějí podrobnější rozpracování požadavků programu výchovné práce, tzv. Metodické příručky složek výchovy.

Dnes je většinou pro dítě první předškolní institucí mateřská škola, kterou navštěvují zpravidla děti od 3-6 let a přednostně jsou přijímány děti v posledním roce před vstupem do základní školy. Předškolní vzdělávání může být též realizováno v přípravných třídách, kterou děti navštěvují rok před tím, než nastoupí povinnou školní docházku. Mateřská škola je rozdělena do tříd dětí stejného nebo různého věku. Do běžné mateřské školy jsou též integrovány i děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které mají vlastní individuální vzdělávací plán. Mateřská škola je zakotvena v síti vzdělávací soustavy jako druh školy, a proto se řídí podobnými pravidly jako jiné školy.

Od roku 2004 je závazný pro všechny předškolní zařízení RVP PV a to nejen pro pedagogy, ale i pro zřizovatele vzdělávacích institucí a pro jejich partnery. Tento program předkládá podmínky, požadavky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. RVP PV vymezuje základy vzdělání, na které navazuje základní vzdělání, tvoří a realizuje se podle něj školní vzdělávací program.

3.2. Cíle předškolní výchovy v Programu výchovné práce

Cíle v PVP jsou zakotveny v kapitole Cíl a poslání předškolní výchovy a v Metodice výchovné práce jsou součástí kapitoly metody a zásady socialistické předškolní výchovy.

Cílem předškolní výchovy bylo vytvářet všestranný rozvoj dětí ve smyslu zdraví a tělesnou kulturu dětí, vytváření základních poznatků a dovedností, rozvoj řečových schopností, myšlení, schopnosti hry, práce a učení a to v souladu s věkovými schopnostmi dětí. Děti jsou v předškolním zařízení stimulovány tak, aby uspěly ve vzdělávacím procesu v základní škole. Všestranný rozvoj dětí v sobě zahrnuje rozumovou, tělesnou, mravní, citovou, pracovní a estetickou složku. Cíl je hlavně udáván společností a politickou situací, proto je ideově podmíněný socialismem, který lpí na budování a obraně státu a proto si tato situace vynucuje předávat dětem takový soubor postojů, kterými se vyznačují socialističtí občané, budovatelé a obránci socialistické společnosti. Z toho vycházejí další cíle výchovy jako je vytváření společenského chování a kázně, kolektivní soužití, rozvoj estetického vnímání a vkusu a osvojování si pracovních aktivit a samostatnosti. Pedagogičtí pracovníci se snaží, aby si děti osvojily kulturně hygienické návyky, naučily se pečovat o svoje tělo a dbaly o své zdraví. Děti získávají poznatky o přírodě, společenském okolí a vědě. Můžeme tedy říci, že působení v předškolních institucích je založené na výchovném (spojování společenské výchovy s výchovou rodinnou) a sociálním poslání (zásady socialistické ústavy v otázkách rovnoprávnosti ženy a jejího zapojení do života společnosti, spolupráce s rodinnou, při výchovném poslání). Podle Programu výchovné práce se klade důraz na individuální biorytmus dětí, ale oponuje tomu systém režimu v mateřské škole, ve kterém jsou přesně vymezené činnosti stanovené podle časových intervalů. Tyto činnosti se musely bezpodmínečně shodovat s danými časy, proto byly individuální potřeby dítěte značně omezeny a nenaplněny. Též můžeme upozornit na to, že činnosti nebyly na výběru dětí, ale všechny děti se musely podříditi činností, které v daný okamžik zvolila učitelka.

Nová koncepce předškolní výchovy vyplývá z prohlubování ideově výchovného působení, zkvalitňování pedagogického procesu a jeho účinnosti, z potřeb dětí předškolního věku, ze kterých má vyrůst vyspělá socialistická osoba, která se dokáže uplatnit ve společnosti. Tato osoba musí být tělesně zdatná, s dobrými společenskými návyky. Dále vychází z poslání předškolní výchovy a přípravy na vstup do základní

školy, ale nenahrazuje školu, protože neustále pracuje s metodami hry.

Nová koncepce, podle dokumentů té doby, využívá nejnovějších poznatků pedagogiky a dalších příbuzných věd a to jak obecných z psychologie a sociologie, tak i speciálních z metodologie, prostředků a výchovných složek. Při práci s novou koncepcí sledují sestry a učitelky hlavně prohlubování ideologie socialistické společnosti, návaznost výchovných a vzdělávacích zařízení v kontextu s návazností rodinné výchovy na výchovu v institucích. Zřetel se též klade na zdokonalení kvality práce, především z hlediska metodického, aby děti byly připravené na vstup do školy a do společnosti a výchovný ráz odpovídal rostoucím možnostem dítěte.

3.3. Cíle předškolního vzdělávání v RVP PV

RVP PV se zabývá cíli v kapitole Pojetí a cíle předškolního vzdělávání. Čtyřmi hlavními cílovými kategorie jsou: „ *stanovení cílů v podobě záměrů a cílů v podobě výstupů, a to nejprve v úrovni obecné a následně pak v úrovni oblastí vzdělávání.*“

(RVP PV. 2004, s. 9) Konkrétně se hovoří o rámcových cílech, které vyjadřují o univerzální cíle předškolního vzdělávání, o klíčových kompetencích, které jsou formulovány jako výstupy. Výstup je obecnější způsobilost dosažitelná v předškolním vzdělávání. RVP dále obsahuje dílčí cíle, které vyjadřují konkrétní záměry každé vzdělávací oblasti a dílčí výstupy. Ty představují dílčí poznatky, postoje, hodnoty a dovednosti odpovídající dílčím cílům. Tyto kategorie a cíle spolu úzce souvisejí, jsou propojeny. Systém vzdělávacích cílů by měl být závazný a funkční, jelikož ukazuje, že naplňování stanovených záměrů by mělo vést k dosahování výstupů.

3.3.1. Principy a úkoly předškolní výchovy podle RVP PV

Mateřská škola má za úkol doplňovat rodinnou výchovu a vhodnými podněty dítě rozvíjet a učit. Předškolní vzdělávání by mělo smysluplně obohacovat denní program dítěte a poskytovat mu odbornou péči. Čas, který si dítě prožije v mateřské škole, by měl být prožitý v radosti a příjemné zkušenosti. Proto má předškolní vzdělávání umožňovat dítěti vzdělání vystavěné na promyšlené, odborně podepřené a lidsky i společensky hodnotné bázi. Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho cestu vzděláváním a životem. Úkolem vzdělávání je rozvíjet osobnost dítěte jeho osobní spokojenost a pohodu, posilovat jeho tělesný rozvoj a zdraví. Má napomáhat v chápání okolního světa a motivovat k učení a poznání. Dále je jeho úkolem učit dítě žít

ve společnosti a učit ho hodnoty a normy uznávané touto společností.

Výrazným úkolem předškolního vzdělávání je předávat dětem poznatky, které se stanou předpoklady pro pokračování ve vzdělání a též poskytovat maximální rozvoj podle jeho individuálních schopností. Dítě by mělo být před vstupem do základní školy rozvinuto v jeho maximální možné míře. Předškolní vzdělávání může plnit i diagnostický úkol a to na základě dlouhodobého a každodenního styku s dítětem a jeho rodiči. Tento úkol je potřebný hlavně ve vztahu k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Na základě této diagnostiky by mělo navazovat poskytnutí včasné speciálně pedagogické péče, která zřetelně zlepšuje vzdělávací i životní šance.

System vzdělávání ve školách byl dříve jednotný a neměnný. Dnes existují alternativní školy. Tyto školy u nás jsou rozděleny do sektoru nestátního a státního nebo soukromého. Nestátní sektor zařituje klasické reformní školy- waldorfské, montessoriovské, daltonské a církevní školy- katolické, protestantské, židovské a jiné konfesní. Státní nebo soukromý sektor má pod patronátem moderní alternativní školy- s otevřeným vyučováním, bez ročníků, mezinárodní, s integrovanou tématickou výukou, s projektovým vyučováním a Projekt „ Zdravá škola, Začít spolu nebo Dokážu to?“ a další.

3.3.2. Rámcové cíle

Rámcové cíle mají za úkol rozvíjet dítě po stránce fyzické, psychické a sociální, tak aby se dítě před vstupem do základní školy stalo poměrně samostatné a schopné zvládat aktivně a s osobním uspokojením na něj kladené nároky života v blízkém prostředí a zároveň, aby se připravilo zvládat nároky, které ho v životě čekají.

Pedagogové při své práci by měli sledovat rámcové cíle (záměry). A tj. *rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání, osvojování základů hodnot, na nichž je založena naše společnost, získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí.* (RVP PV. 2004, s. 11) Tyto cíle jsou základní orientací v předškolním vzdělávání a v každodenní práci pedagoga. Pokud jsou rámcové cíle naplňovány, je vzdělání na správné cestě k utváření klíčových kompetencí. To znamená, že jestli jsou rámcové cíle naplňovány, dochází k všestrannému rozvoji dítěte, což je důležité mít na mysli při tvorbě ŠVP PV, ale i při každodenním procesu vzdělávání. Pedagog pracuje s rámcovými cíly neustále, nejen při plánované činnosti, ale též

v nejrůznějších činnostech a situacích. „Protože rámcové cíle jsou univerzální, všudypřítomné a přirozené.“ (RVP PV. 2004, s. 11)

3.3.3. Klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou popsány jako *soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince.* (RVP PV. 2004, s. 11) Obsah a pojetí klíčových kompetencí vychází ze společenských hodnot a obecně sdílených představ o kompetencích přispívajícím ke vzdělání a spokojenému životu člověka a též k rozvíjení funkce občanské společnosti. Kompetence jsou soubory výstupů, které jsou provázané a navzájem se doplňují. Vzdělávání za pomoci kompetencí začíná v předškolních institucích a končí v průběhu života, kdy se kompetence dotvářejí. Proto by měly být součástí každého vzdělávání. Obsah klíčových kompetencí se liší podle stupně vzdělání. S ukončením předškolního vzdělávání, by mělo dítě dosáhnout některých cílů, které jsou dané v jednotlivých kompetencích. Tyto kompetence jsou v celku ideálem, kterého většina dětí nedosáhne a ani to není jejich cílem. Cílem těchto kompetencí je dát pedagogům srozumitelnou představu kam směřovat a vytvořit odpovídající vzdělávací obsah předškolního vzdělávání.

Pro předškolní vzdělání jsou vymezené tyto kompetence: *První kompetence je kompetence k učení, jejímž cílem je, aby dítě umělo udržet pozornost a soustředit se, zkoumat a hledat souvislosti, umět aktivně používat určité pojmy a znaky, prakticky využívat své vědomosti a dovednosti, mít poznatky o světě lidí, rozumět jim a chápat jevy a děje kolem sebe, naučit se samostatnosti, učit se spontánně i vědomě, dokončit započatou práci, umět postupovat podle návodu ke správnému výsledku, umět odhadnout své síly, být prosociální a učit se něco nového se zájmem.*

Druhá se nazývá kompetence k řešení problémů. Již podle názvu je zřetelné, že se jedná o to, aby se dítě naučilo řešit problémy v bezprostředním okolí přiměřené jeho věku a složitější problémy se naučit řešit s pomocí dospělého, dítě se učí řešit problémy na základě svých zkušeností, experimentem a cestou vymýšlení nových řešení. Hledá různé varianty řešení problémů a snaží se volit tu nejlepší. Při setkání s praktickým problémem umí využít matematického, empirického a logického myšlení a využívá matematických pojmů, zpřesňuje si početní představy. Nevyhýbá se řešení problémů a nebojí se chybovat, když ví, že i jeho snaha bude oceněna.

Třetí kompetence je pod názvem komunikativní a jejím cílem je, aby dítě ovládalo řeč, dokázalo tvořit a formulovat věty, hovořilo plynule, samostatně se vyjadřovalo bez pomoci dospělého, umět tvořit otázky a odpovědi na ně, rozumět slyšenému a aktivně reagovat při dialogu. Dále dítě s rozvinutou komunikativní kompetencí umí domlouvat se jednoduchými gesty a symboly, kterým samo rozumí, komunikovat bez zábran, ovládat dovednosti předcházející čtení a psaní, rozšiřuje si svojí slovní zásobu a aktivně ji využívá, používá informativní a komunikativní prostředky a ví, že lidé na světě se dorozumívají různými jazyky a má elementární předpoklady k učení se cizím jazykům.

Čtvrtá kompetence sociální a personální má za cíl naučit dítě samostatně se rozhodovat o svých činnostech, mít svůj názor a umět ho prezentovat a zároveň uvědomovat si důsledky svého jednání. Dále se dítě učí projevat citlivost a ohleduplnost, snaží se pomáhat druhým, vnímat nespravedlnost, ubližování, agrese a lhostejnost. Dítě, které má rozvinutou tuto kompetenci, se dokáže prosadit i podřídit, spolupracovat a respektovat druhé, užívá základních společenských návyků a pravidel, je prosociální, umí se podílet na rozhodnutích, dodržuje pravidla a má vztah k plnění povinností. Dítě dokáže rozpoznat jemu nebezpečnou situaci a chová se opatrně, dokáže říct ne, chápe odlišnost lidí a umí být k nim tolerantní, stejně tak chápe nespravedlnost, ponižování, ubližování a dokáže bránit před násilím ostatní i sebe.

Pátá kompetence se jmenuje činnostní a občanská. Jejím cílem je učit děti plánovat, řídit a organizovat svoje činnosti, děti mají umět poznat svoje slabé i silné stránky a naučit se s nimi pracovat. Dítě přemýšlí o vhodnosti a realizaci svých nápadů a ví, že odpovídá za svá rozhodnutí, ve hře uplatňuje smysl pro povinnost, reaguje na dění kolem sebe, zná důsledky pozitivních i negativních postojů a snaží se chovat podle lidských norem a hodnot, které jsou mu blízké. Spolupodílí se na vytváření pravidel mezi vrstevníky, umí je dodržovat. Uvědomuje si, že se svým chováním podílí na prostředí, ve kterém žije a respektuje práva druhých. Chová se bezpečně s ohledem na svoje zdraví i zdraví druhých. (RVP PV. 2004, s. 12 – 14)

3.4. Porovnání cílů podle RVP PV a Programu výchovné práce

Nejvýraznější změnou v cílech předškolní výchovy je odbourání dřívější ideovosti, která byla spjata s potřebami společnosti. Ty se zaměřovaly na naprostou loajalitu k socialistickému politickému zřízení a jeho posilování a hlavně kázeň. Ta byla

podmíněna autoritativním vedením za strany učitelky. Dnešní cíle předškolní výchovy se zaměřují na potřeby dětí a je vyzdvihována radost, partnerství, rovnost a demokracie. Před rokem 1989 bylo preferováno vedení rodiny, aby vychovávala správného socialistického občana, dnes mateřská škola doplňuje rodinnou výchovu a plně uznává její vedoucí roli v působení na dítě. Dalším cílem předškolní výchovy byla příprava dětí pouze na základní školu, dnes je vzdělávání směřováno tak, aby vytvářelo základ celoživotního vzdělávání a mělo přínos pro celý další život.

Též dosažení stupně rozvoje dítěte se změnilo. Dříve byla prosazovaná daná norma osobnosti, kterou měly všechny děti bez rozdílu dosáhnout. Sice nalezneme v PVP poznámku o individuálním biorytmu, ale ten nebyl dodržován. Dnes přistupujeme ke každému dítěti individuálně, a se snažíme o maximální rozvoj každého jedince v nejvyšší možné míře.

Dnes prosazovaná integrace byla dříve kvůli dané normě též opomíjena. Děti s postižením byly dříve vyčleňované z kolektivu a zařazované do speciálních tříd nebo mateřských škol. Systém vzdělávání prodělal také výrazné změny. Dříve byl jednotný systém vzdělávání daný normou, dnes je možné pracovat podle alternativních vzdělávacích programů nebo podle jejich prvků.

3.5. Obsah výchovy v Programu výchovné práce

V Programu výchovné práce a v Metodice výchovné práce nalezneme tuto kapitolu pod názvy jednotlivých složek výchovy a v kapitole ke koncepci předškolní výchovy v ČSSR. Cíle předškolní výchovy jsou naplňovány pěti složkami výchovy. Každá složka je rozdělena podle věku dětí: 3-4 roky, 4-5 let, 5-6 let a je v ní zaznamenáno, co má dítě v určitém věku umět.

3.5.1. Složky výchovy v PVP

Tělesná výchova je již v mateřské škole nedílnou součástí výchovy péče o tělesný rozvoj a rozvoj pohybů dětí. Tělesná výchova v socialistické společnosti má přinášet zdraví, tělesný rozvoj, práceschopnost, obratnost a obohacený život s radostnými zážitky a též nepřehlédnutelným zdrojem zvyšování adaptace organismu. TV se stává prostředkem výchovy vůle, rozumu a citu. „ *Cílem tělesné výchovy je vychovat zdravé, pohybově schopné, tělesně zdatné, otužilé a odolné dítě, které má předpoklady stát se*

budoucím socialistickým občanem.“ (PVP. 1984, s. 75) Úkolem je pečovat o správný tělesný růst dítěte a jeho vývoj, o správné držení těla, vytvářet u dítěte pohybové dovednosti, hygienické návyky, vzbudit zájem o pohybovou aktivitu a tvoření vlastností a charakteru dítěte. Pohybová aktivita je důležitou součástí všestranného rozvoje dítěte. Motorická vyspělost je jedním z důležitých kritérií školní zralosti. Tělesná výchova se uskutečňuje 10 minut v ranním cvičení, když není tělovýchovné zaměstnání, dále je zařazena do programu v mateřské škole 1x až 2x týdně 30 minut v tělovýchovném zaměstnání, při pobytu venku a při tělovýchovných chvilkách. Důležitou formou tělesné výchovy jsou pohybové hry. Tělesná výchova se uskutečňuje v těchto okruzích: *zdravotní cviky, chůze, běh, skok, lezení, házení a chytání, akrobatická cvičení, hudebně pohybová výchova, otužování, předplavecká výchova, sáňkování, zimní sezónní činnosti- lyžování.* (TĚLESNÁ VÝCHOVA. 1989, s. 4)

Rozumová výchova má za cíl rozvíjet elementární operace myšlení a základní kvality osobnosti dítěte, takovým způsobem, aby si dítě osvojilo praktickými dovednostmi potřebné rozumové schopnosti, dovednosti a návyky. Úkolem této výchovy je formovat poznávací procesy, vytvářet a rozvíjet logické myšlení, vést děti k samostatnosti, tvořivosti, předávat a třídit poznatky, rozvíjet řeč, stimulovat zájmy, potřeby, motivy, postoje a city spojené s rozumovou schopností a předávat základy světového názoru. Používáme-li pro rozvíjení dítěte činnosti rozumové, označujeme tento jev jako vzdělávání, což je předávání poznatků a vytváření znalostí. Rozumová výchova v sobě skrývá tři spolu související celky: rozvíjení poznání, jazyková výchova, rozvíjení základních matematických představ.

Rozvíjení poznání má za cíl rozvíjet poznávání za pomoci smyslů a dále tyto poznávací schopnosti rozšiřovat. Úkolem je dětem odkrýt krásy přírody, poznávat společnost a oblast techniky. Jazyková výchova je dána funkcí řeči. Jelikož řeč je základní komunikační prostředek, stává se řeč ničím nezastupitelným celkem rozumové výchovy. Cílem jazykové výchovy je osvojení si základů spisovné češtiny a rozvoj aktivního slovního projevu. Úkolem této výchovy je rozšiřovat slovní zásobu, učit spisovné výslovnosti a gramatické správnosti, rozvíjet souvislé vyprávění. Důležitý je správný vzor a podnětné prostředí pro komunikaci. Rozvíjení základních matematických představ uvádí za cíl poznávat vztahy mezi předměty ve svém okolí, učit děti logickému myšlení, vybízet děti k tvořivému myšlení a samostatnému řešení problémů. Děti by měly získat prostorovou představivost, zkušenosti a představy

s pojmem množina, první názorné představy o čísle a počtech. První a druhý okruh plní učitelky souběžně, třetí až po zvládnutí předchozích okruhů.

Mravní složka prolíná všemi složkami výchovy a sjednocuje je, a proto se stává nejnáročnější, ale také nejvýznamnější součástí předškolní výchovy. Jejím cílem je vytváření základních mravních vlastností, aby dítě zvládalo základní společenská pravidla chování a etiku. Při plnění této složky je důležitá spolupráce s rodinou a znalost rodinného prostředí dítěte. Úkolem je vytvářet u dítěte vztah k sobě samému i ke kolektivu, vytvářet u dítěte základní charakterové vlastnosti a učit socialistickému vlastenectví.

Pracovní výchova prostupuje všemi činnostmi dítěte a úzce souvisí především s mravní výchovou. Cílem je vybudovat u dítěte socialistický vztah k práci a předat mu praktické znalosti a zkušenosti důležité v pracovním procesu. Jejím úkolem je vytvářet u dítěte lásku a zájem o práci a rozvíjet u něj pracovní schopnosti a motivovat ho k pracovní aktivitě. Pracovní výchovu neplníme pouze v zaměstnání, ale během celého dne při uklízení, sebeobslužných činnostech, při pracích pěstitelských, chovatelských, veřejně prospěšných a při činnostech s přírodním a technickým materiálem, také při sestrojování.

Estetická výchova působí na citový, psychický a morální rozvoj dítěte. Cílem této výchovy je vzbudit u dítěte zájem o estetický prožitek a naučit ho vnímat krásu kolem sebe. Úkolem je esteticky kultivovat osobnost dítěte. Estetická výchova v sobě skrývá tři výchovy a to hudební, výtvarnou a literární. Cílem hudební výchovy je motivovat dítě hudebními prostředky a vytvářet a rozvíjet u něj hudební činnosti. Při hudebních činnostech se dítě učí melodičnosti, hudebním schopnostem, dovednostem a návykům, elementárním poznatkům potřebným k estetickému vnímání, chápání umění. Úkoly plníme pomocí hudebních činností pěveckých, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových. Cílem výtvarné výchovy je vypěstovat u dítěte vnímavý vztah k okolí, přírodě i výtvarnému umění a vytvářet u dítěte grafické schopnosti, abychom mu usnadnily psaní. Úkol výtvarné výchovy je rozdělen do dvou částí: výtvarné vyjadřování představ zahrnující výtvarné techniky a výchova smyslu pro životní prostředí a výtvarné umění. Cílem literární výchovy je naučit dítě pozitivnímu vztahu ke knize. Součástí literární výchovy je dramatická výchova. Ta probouzí v dětech aktivní tvořivost, fantazii a představivost, vyjadřování a pohybové i výtvarné schopnosti.

Nejvhodnějším prostředkem dramatické výchovy je loutkové divadlo. Úkoly literární výchovy jsou rozděleny do okruhů: próza, poezie, seznamování dětí s dramatickým uměním a dramatické vyjadřování představ.

3.6. Obsah vzdělávání v RVP PV

Obsah vzdělávání nalezneme v RVP PV v kapitole Vzdělávací obsah v RVP PV. Obsah předškolní vzdělávání prezentuje hlavní prostředky vzdělávání dítěte. Jeho hlavním cílem je plnění vzdělávacích záměrů a plnění vzdělávacích cílů. Vzdělávací obsah je koncipován formou „učiva“ a očekávaných výstupů. Ty mají činnostní povahu. Vzdělávací obsah není rozčleněn podle věku. Je určen pro děti od 3-6 (7) let. Jeho koncepce představuje vnitřně propojený celek, který se člení do pěti vzájemně propojených oblastí, „učivo je popsáno v podobě činností a samotný pojem „učivo“ je nahrazený pojmem „vzdělávací nabídka“. Tento systém je odlišný od doposud uplatňovaného systému vzdělávání. Obsah vzdělávání je sice rozdělen do několika oblastí, ale integrované pojetí a propojenost jednotlivých oblastí je zřejmé. Proto je důležité zachovat i propojenost oblastí v praxi. Je nutné, aby si každý pedagog uvědomil, že zaměřování se na všechny oblasti jako na celek a jejich neustálé prolínání v praktických činnostech vede k celkovému rozvoji dítěte ve všech oblastech, což je absolutně nezbytné a oddělování oblastí je nepřijatelné. Čím bude větší propojenost oblastí, tím více bude vzdělávání přirozenější, hodnotnější a účinnější. Vzdělávací obsah je rozdělen do pěti oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální, které jsou pojmenovány jako Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a Dítě a svět.

Výše uvedené oblasti jsou rozpracovány pro potřeby pedagogů tak, aby s nimi nadále mohli pracovat. Každá oblast vymezuje svoje dílčí cíle (záměry), vzdělávací nabídku a očekávané výstupy. Dílčí cíle představují, to co pedagog u dětí sleduje a podporuje. Vzdělávací nabídka obsahuje praktické a intelektové činnosti. Nabízené činnosti by měly být pestré, mnohostranné, přiměřené věku, schopnostem, možnostem a potřebám dětí. Očekávané výstupy jsou předpokládané výsledky našich činností, prováděných po celou dobu předškolní docházky. Tyto výstupy nejsou rozděleny podle věku dětí, ale jsou vypracovány pro dobu, kdy dítě ukončuje vzdělávání v mateřské škole. Jejich dosažení není pro dítě povinné, míra dosažitelnosti výstupů je individuální, proto by měl pedagog ke kolektivu dětí přistupovat nejen jako k celku, ale i jednotlivě.

Na závěr každé oblasti nalezneme rizika. Ta upozorňují pedagoga na možná úskalí, kterých by se měl při své práci vyvarovat.

Vzdělávací obsah každého předškolního zařízení je zakotven ve školním vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Ten si každá mateřská škola sama vypracuje. Školní vzdělávací program se tvoří na základě rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a slouží pedagogovi jako zásadní pomůcka při přípravě vlastní vzdělávací nabídky. Vzdělávací nabídku by měl pedagog koncipovat v podobě integrovaných bloků podle RVP PV, což je jediný požadavek společný pro všechny školní vzdělávací programy. V pojetí a realizaci mají školy i jednotliví pedagogové volnost. Integrované bloky se mohou vztahovat k určitému tématu, vycházet z praktických situací nebo být zaměřené na určité činnosti. Jsou zaznamenávány v podobě programů, projektů či tematických celků. Integrované bloky mohou být zpracované na odlišně dlouhé období a mohou se dále dělit. Měly by být dostatečně široké, aby obsahovaly různorodé podněty k činnostem. Záměry těchto bloků by měly vyplývat z potřeb a věků dětí. Obsah by měl být srozumitelný a prakticky využitelný. Integrované bloky musí na sebe navazovat, propojovat a doplňovat.

3.6.1. Vzdělávací oblasti

Dítě a jeho tělo

Záměrem této oblasti je podporovat a stimulovat neurosvalový vývoj dítěte a jeho fyzickou pohodu. Dále má za úkol zlepšovat fyzickou zdatnost a pohybovou a zdravotní kulturu. Naučit se sebeobslužce a motivovat dítěte k zdravému životnímu stylu.

Dítě a jeho psychika

Záměrem je podporovat duševní pohodu a vytvářet psychickou zdatnost a odolnost. Oblast je dále rozdělena do tří „podoblastí, které se nazývají: 1. Jazyk a řeč, 2. Poznávací schopnosti, procesy a funkce, představitivost a fantazie, myšlenkové operace, 3. Sebepojetí, city a vůle.

Dítě a ten druhý

Záměrem této oblasti je vytvářet pozitivní vztahy mezi dětmi a mezi dítětem a dospělým. A též posilovat vzájemnou funkční komunikaci.

Dítě a společnost

Hlavním záměrem je začleňovat dítě do společnosti lidí a učit ho pravidla soužití s ostatními, ukázat dítěti materiální i duchovní hodnoty, kulturu a umění a učit dítě osvojovat takové schopnosti, dovednosti a návyky, aby bylo schopné utvářet společenskou pohodu.

Dítě a svět

Záměrem je, aby si dítě vytvořilo elementární poznatky o okolním světě a jeho dění, mělo povědomí o vlivu člověka na životní prostředí v blízkém okolí, ale i v globálním rozsahu a zároveň, aby se dítě naučilo vážit si životního prostředí. (RVP PV. 2004, s. 27)

3. 7. Komparace vzdělávacího obsahu podle RVP PV a Programu výchovné práce

Hlavní změnou v dnešním vzdělávacím obsahu je odbourání pěti složek výchovy. Místo nich se vzdělávací cíle a kompetence naplňují pomocí pěti vzdělávacích oblastí, které jsou odvozeny od oblastí podle vztahů, které si dítě postupně vytváří. Každá oblast v sobě skrývá nabídku činností. Tato nabídka je pouze vodítkem při tvorbě integrovaných bloků a při výběrů činností. Což je zásadní změna oproti vzdělávání podle Programu výchovné práce, protože tento program určoval přesně daný řád úkolů, které se musely dodržovat. Každý den probíhalo jedno až dvě určené zaměstnání podle složek výchovy. Pro každou složku byla vypracována zvláštní metodika, ve které byly dané činnosti, které se s dětmi musely plnit. Dnes učitelka nemá stanovené zaměstnání v daný den a může volit činnosti podle libosti dětí. Podle starých metodik a programů se do činností musely zapojit všechny děti, činnosti byly kolektivní, upjaté a nedávaly prostor k tvořivosti. Dnes dětem pouze nabízíme činnosti a je na nich, zda se do činnosti zapojí, taktéž se snažíme střídat činnosti skupinové a individuální a dávat dětem prostor pro tvořivost, která jim byla dříve odepřena.

Důležitá je též provázanost mezi vzdělávacími oblastmi, která chyběla u složek výchovy, jelikož každá výchova byla izolovaný celek určitého zaměstnání. To zapříčinilo, že děti získávaly neprovázané jednostranné poznatky. Vzájemná provázanost činností vylučuje jednostranný rozvoj dítěte a napomáhá k všestrannému.

V Programu výchovné práce byly cíle a činnosti rozděleny podle věků, což je další kritérium, ve kterém se dnešní program liší. RVP PV předkládá, co by mělo předškolní

dítě umět a složitost činností vychází ze schopností dítěte, které učitelka neustále pozoruje a podle jejich vyzrálosti vytváří nabídku činnosti. To znamená, že dříve byly činnosti sestavovány pouze podle věkových zvláštností dětí, zatímco dnes jsou tvořeny nejen podle věku dětí, ale také vychází z jejich individuálních potřeb a schopností. Podle programu výchovné práce byla prosazována kolektivnost ve všech směrech, dnes se více dbá na individuální rozvoj jedince.

3.8. Doporučené prostředky výchovy v Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy a v RVP PV

Prostředky výchovy nalezneme v programu výchovné práce ve stejnojmenné kapitole. V RVP PV se o doporučených prostředcích dočteme v kapitole s názvem Specifika předškolního vzdělávání, metody a formy.

Poslání mateřské školy je uplatňování speciálních výchovných prostředků. Těmi jsou např. formy činností, zařazené během dne v mateřské škole, kterými dosahujeme plnění dílčích stanovených cílů. Podle programu výchovné práce musí být výchovné prostředky v souladu s věkem dítěte a zároveň musí být přizpůsobené pro specifický život dětí v mateřské škole. Typickými prostředky předškolní výchovy byla hra, učení, práce, rekreační a zábavné činnosti. Podle RVP PV musí být v souladu nejen s věkem dítěte, ale musí odpovídat i individuálním schopnostem a potřebám dětí. Dnešními hlavními prostředky výchovy je spontánní hra, prožitkové učení, sociální učení, situační učení, kooperativní učení a řízené činnosti.

Podle Programu výchovné práce byla nezbytným prostředkem pro všestranný rozvoj dítěte hra, která měla za úkol poznat a ovlivňovat citový a morální vývoj dítěte, podněcovat fyzický, psychický a sociální rozvoj dítěte. Rozvíjet dětskou řeč, smysl pro estetičnost, pracovní dovednosti a v neposlední řadě i tvořivé schopnosti. Hra se dělila na tvořivou, která navazuje na úkoly programu výchovné práce a pohybovou, didaktickou a s pravidly. Hra je i dnes základní prostředek výchovy v mateřské škole. Do dnešní doby se zachoval pojem pohybová hra a rozšířilo se spojení „volná hra“. Volná spontánní hra je hra dětí, kterou si navrhnou a hrají bez vstupování dospělého do hry. Dospělý se v dnešní době stává pozorovatelem, iniciátorem, facilitátorem hráčem nebo vedoucím hry. Hra je jedním z diagnostických prostředků dítěte předškolního pedagoga. Dříve se používaly všechny druhy her včetně soutěživých. Dnes se snažíme odbourávat soutěživé hry a do dětských her vnášet prosociálnost a učit

tím děti prosociálnímu chování. „*Prosociální chování je pozitivní sociální chování, které vede k pomoci druhému člověku či lidem.*“ (SVOBODOVÁ. 2007, s. 2) Více se v současné době zdůrazňují základní znaky skutečné hry - hra má být svobodná, neproduktivní, nejistá, má mít svůj čas a prostor, je podřízená pravidlům.

Podle Programu výchovné práce představuje učení v mateřské škole všechny okruhy lidského poznání. Probíhá vždy v individuálně odlišné podobě a neprobíhá pouze při zaměstnání, ale prolíná celým dnem. Toto tvrzení respektujeme i dnes. Učení může být spontánní, jeho základem je zkušenost nebo řízené v individuálních, skupinových nebo kolektivních podobách. Má za úkol vytvářet myšlenkové a poznávací operace, formovat poznatky, rozumové a psychické schopnosti. Řízené společné učení dětí se nazývá předškolní vyučování a probíhá formou zaměstnání, což je náročná podoba učení dítěte. Vychovatel si při ní určuje cíl, který po celou dobu sleduje, volí vhodné metody, prostředky a zároveň pracuje s celou skupinou. Učení v dnešní podobě probíhá při všech činnostech během celého dne v MŠ a to ve formě řízené i spontánní. Má za úkol všestranný rozvoj dětí. V řízených činnostech, které probíhají během integrovaných celku nebo bloků, se děti učí záměrně, podle cílů či záměrů stanovených pedagogem. Oproti programu výchovné práce probíhá dnes vzdělávání ve skupinových, ale i individuálních formách. Vyhovující prostředky si volí sám pedagog.

Podle programu výchovné práce byla práce dalším výchovným prostředkem v mateřské škole. Práce neboli pracovní činnosti byly využívány hlavně pro rozvoj mravního chování a jednání. Při jejich výběru se mělo dbát na přiměřenou náročnost z hlediska věku a stupně rozvoje dětí. Pracovní činnosti naplňují všechny složky výchovy a zejména rozvíjejí drobné svaly ruky, posilování sebekázně a vůle, pěstování návyku udržování pořádku a sebeobsluhy. Při kolektivních činnostech upevňovala učitelka dětský kolektiv. Předpokladem pracovních činností bylo správné vytyčení cíle, důraz na hygienu a bezpečnost. Nezbytné je hodnocení výsledků. Zvláštní postavení v pracovních činnostech měly konstruktivní činnosti motivované hrou. Pojem práce v nové koncepci vzdělávání zanikl. Pracovní činnosti se dnes využívají pro rozvoj všech oblastí vzdělávání.

Do rekreačních a zábavných činností patří zábavy, oslavy různých významných dnů, divadelní a filmová představení, poslech rozhlasu a televize. Tyto činnosti

pomáhají učitelé plnit cíle dramatické a mravní výchovy. Mají za úkol posilovat soudržnost dětského kolektivního citění, projevovat city u dětí, probouzet radost ze života, utvářet kladné charakterové a volní vlastnosti a rozvíjet estetické zážitky dětí. Divadelní a filmová představení, poslech rozhlasu či televize se liší od zábav, jelikož mají vždy promyšlený záměr výchovného působení na dítě. Pojem Rekreační a zábavné činnosti dnes v RVP PV není, ale najdeme zde např. „ *aktivita přibližující dítěti svět kultury a umění a umožňující mu poznat rozmanitost kultur nebo návštěvy výstav, sportovní aktivity, výtvarné, hudební i dramatické činnosti, seznamování dětí s tradicemi a zvyky běžnými z jeho kulturního prostředí.*“ (RVP PV. 2004, s. 27) Mateřské školy si podobné slavnostní akce nazývají podle svého např. zábavné odpoledne, zahradní slavnost atd.

4. Organizační zajištění vzdělávání ve třídě mateřské školy před r. 1989 a dnes

4.1. Denní řád

4.1.1. Denní řád podle Programu výchovné práce

V PVP nalezneme denní řád v kapitole Uspořádání života dětí a organizace dne v mateřské škole. Také v Metodice výchovné práce můžeme nalézt kapitolu o denním řádu a to pod názvem Uspořádání dne.

Základní podmínkou uspořádání dne v mateřské škole jsou pedagogické, psychologické a biologické požadavky. Denní režim v mateřské škole musí být přiměřený věku dětí a zabezpečovat potřeby dítěte. Organizační formy se střídají vzhledem k ročním podmínkám. Děti se podřizují určitému rozvrhu a přiměřeným požadavkům, což je důležité pro jejich rovnoměrný vývoj, výkonnost a kulturnost. Dále se učí ovládat vůli pravidla společenského chování. Pro duševní hygienu je nezbytné, aby se střídaly činnosti řízené a organizované dospělým v celém kolektivu s činnostmi individuálními dle zájmu dětí. Dalším ze základních kritérií režimu dne je životospráva, do které zahrnujeme délku přestávky mezi jídly (3 hodiny), pobyt venku a spánek. Začátek provozu MŠ je kvůli zdravotním požadavkům dítěte od 6:30 hod. Režim dne je závislý na věku dětí (viz níže).

Denní režim pro děti 3-5 let (PVP. 1984, s. 70)

<i>Hodina</i>	<i>Činnosti</i>
---------------	-----------------

6,30- 8,45	<i>hry a činnosti podle volby dětí</i>
8,45- 8,55	<i>ranní cvičení</i>
8.55- 9,20	<i>hygiena, dopolední svačina</i>
9,20- 9,40	<i>zaměstnaní</i>
9,40- 11,50	<i>příprava na pobyt venku, pobyt venku, vycházka</i>
11,50- 12,45	<i>převlékání, hygiena, oběd</i>
12,5- 14,50	<i>hygiena, příprava na spánek, spánek</i>
14,50- 15,00	<i>tělovýchovná chvilka, oblékání, hygiena</i>
15,00- odchod	<i>hry a zájmové činnosti dětí, svačina</i>

Příklad denního režimu 5-6 let (PVP. 1984, s. 71)

<i>hodina</i>	<i>Činnosti</i>
6,30- 8,20	<i>hry a činnosti podle volby dětí</i>
8,20- 8,40	<i>ranní cvičení, převlékání do cvičebních úborů, hygiena</i>
8,40- 9,00	<i>svačina</i>
9,00- 10,00	<i>dvě zaměstnání s přestávkou</i>
10,00- 12,10	<i>příprava na pobyt venku, pobyt venku, vycházka</i>
12,10- 12,50	<i>převlékání, hygiena, oběd</i>
12,50- 14,30	<i>hygiena, příprava na spánek, spánek (odpočinek na lehátku)</i>
14,30-14,50	<i>tělovýchovná chvilka s otužováním</i>
14,50- 15,00	<i>oblékání a hygiena</i>
15,00- odchod	<i>zájmové činnosti dětí, svačina, hry</i>

Odpočinek se postupně zkracuje a odpolední režim se posouvá.

4.1.2. Denní řád podle RVP PV

Denním řádem se v RVP PV zabývají podmínky předškolního vzdělávání a v nich podkapitola Organizace. (str. 34) Denní řád podle ní musí být dostatečně pružný, aby zajišťoval individuální potřeby dětí. V denním řádu se objevují řízené zdravotně preventivní pohybové činnosti. Důležité je, aby se pedagogové plně věnovali dětem a

zabezpečovaly jejich potřebný klid, zázemí soukromí a bezpečí. Při nástupu do MŠ je vytvořen adaptační program pro nově příchozí děti. Poměr spontánních a řízených činností je vyvážený, včetně dalších aktivit mimo rámec normálního provozu. Aktivity v MŠ nejsou striktně hodinově určené, denní režim si vytváří učitelka spolu s dětmi. Děti mají dostatek času i prostoru pro spontánní hru a mají možnost v ní později dále pokračovat podle vlastního zájmu, mohou pracovat svým, tempem. Všechny činnosti jsou prezentovány tak, aby podněcovaly děti k vlastní aktivitě a spolupodílení. Je zdůrazňováno osobní soukromí dítěte při hygieně. Děti též mají možnost neúčastnit se řízených činností a stát se tak pouhými pozorovateli. Činnosti jsou organizovány ve velkých či malých skupinách nebo individuálně. Plánování činností vychází ze zájmů, možností a potřeb dětí. Volnost a osobní svoboda je vhodně vyvážená nezbytným omezením vycházející z potřeby dodržovat denní řád a učit děti pravidlům soužití. Nepřekračují se stavený počet dětí ve třídě (25), spojování tříd je omezeno. Mateřská škola je otevřena od 6,00 hod. V denním režimu je respektována individuální potřeba aktivity, spánku a odpočinku jednotlivých dětí. Dětem s nižší potřebou spánku je nabízen klidný program. V mateřské škole je zajišťován pravidelný režim a řád tak, aby umožňoval přizpůsobení denním potřebám a aktuálním situacím, např. Aby byla možná reakce na neplánované činnosti. Pobyt venku je dostatečně dlouhý podle kvality ovzduší. V MŠ je podávána vyvážená strava, mezi pokrmy jsou splňovány vhodné intervaly.

4.1.3. Porovnání denního řádu podle Programu výchovné práce a RVP PV

Podle programu výchovné práce byl denní řád oproti dnešnímu pevně daný, naprosto organizovaný a neměnný. Režim dne byl rozdělený podle věku dětí. Měl určené přesné časové intervaly činností, které se musely dodržovat. Denní řád v RVP PV je oproti dřívějšímu řádu volný, jelikož reaguje na individuální potřeby dětí, se kterými se dříve nepočítalo, pracovalo se pouze s kolektivními potřebami. Dnešní řád počítá s aktuálními změnami potřeb, což bylo dříve nepřijatelné. Řád podle programu z r. 1984 si klade za cíl svým naplňováním posilovat vývoj, zvýšit u dětí výkonnost, vytvořit u nich kulturnost, vůli a společenské chování. Dnešní režim dne má za cíl všestranný rozvoj dítěte, zajistit dítěti zázemí, klid, bezpečí a soukromí. Dříve byly činnosti striktně nařízené (viz popis výše) a převažovaly skupinové - kolektivní činnosti, dnes je volba činností více na dětech a směřuje se spíše k individuální práci s dětmi. Z dnešního režimu zmizela tělovýchovná chvilka s otužováním, zaměstnání

nahradily řízené činnosti v podobě integrovaných celků, ranní cvičení je nahrazeno *řízenými zdravotně preventivními pohybovými aktivitami* (RVP PV. 2004, s. 34), které mohou probíhat kteroukoli dobu. Ke spánku již nejsou děti nuceny, dnes odpočívají na lehátku při pohádce, starším dětem je po pohádce nabídnuta klidová činnost. Počet dětí na třídu je nižší než dříve. Intervaly mezi jídly mají být 3 hodiny. Děti mají dostatek času na jídlo i na další činnosti, ve kterých mohou kdykoli pokračovat. Vycházka již také nemusí být dlouhá dvě hodiny, její délka se určuje podle vhodnosti podmínek počasí.

4.2. Porovnání týdenního řádu podle Programu výchovné práce a RVP PV

V programu výchovné práce a Metodice výchovné práce není popsán týdenní řád. Tyto dvě metodické příručky se zmiňují pouze o uspořádání a organizaci dne života dětí v MŠ, o kterých se zmiňuji již v předchozích kapitolách. Jelikož z denního řádu vyplývá týdenní řád, mohu tvrdit, že týdenní řád byl oproti dnešnímu stereotypní a jeho naplňování bylo pevně dané, dle časového rozvrhu. Jediné, co se každý den lišilo, byl obsah zaměstnání. Ten byl každý den jiný podle určené složky výchovy, plněné v zaměstnání. Daná byla i délka zaměstnání. Mladší děti plnily úkoly v jednom zaměstnání, starší děti měly dvě zaměstnání, rozdělené přestávkou. Obsah předškolní výchovy byl podrobně vypracován v Časově tematických plánech výchovné práce v mateřských školách. Tyto plány byly rozpracované do věkových skupin- 3-4 roky, 4-5 let, 5-6 let. Tyto plány vytvářel Ústřední ústav pro vzdělávání pedagogických pracovníků. Obsahoval listy rozdělené podle složek výchovy (viz kapitola 3.5.1). Listy byly rozdělené po měsících, ale různě rozsáhlé. Každý list obsahoval tyto údaje: cílový požadavek pro každou věkovou skupinu, dílčí úkol, datum organizované složky, návrh realizace a poznámky.

Dnes je podle RVP PV týdenní řád flexibilní podle potřeb dětí. Jsou zde sice stereotypní činnosti jako jídlo či spaní, ale ty nejsou časově omezené a jejich organizace záleží na učitelce. Z toho vyplývá, že všechny činnosti v MŠ nejsou dnes pevně dané a jejich provedení záleží na domluvě mezi učitelkami a dětmi. V praxi to znamená, že některé nesplněné činnosti můžeme přesunout na další den nebo je zcela vypustit dle zájmu, individuálních potřeb dětí a aktuálních situací a problémů, které je třeba řešit. Vyzdvihována je dnes také tvořivost dětí a učitelek, dříve díky normám zavrhaná.

5. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

5.1. Vzdělávání dětí se zvýšenou péčí v podle Programu výchovné práce

Těmito dětmi se zabývá Metodika výchovné práce v předškolních zařízeních II. V kapitole Péče o děti vyžadující zvýšenou péči. Takovou péči podle ní potřebují hlavně děti nově přichozí do předškolního zařízení, jelikož se některých mohou vyskytnout adaptační obtíže. Doba adaptace je u dětí různá. *Trvá většinou několik dní ale může být dlouhá několik týdnů ba i měsíců.* (MVP. 1979, s. 22) Průběh adaptace zapříčiňují tyto okolnosti: předcházejí styl výchovy, věk dětí, děti se slabou nervovou činností, atmosféra v zařízení. Metodika upozorňuje, že zvýšenou péči potřebují též děti akutně nebo chronicky nemocné a děti s vadami tělesnými či smyslovými. Proti zabránění rozšiřování infekčních nemocí prochází každé dítě ranním filtrem a během celého dne je jeho zdravotní stav sledován.

Na nemocné dítě musí být kladeny menší tělesné nároky, nesmí být vystaveno velkému teplu a chladu, má spát mezi prvními a vstávat mezi posledními, a má být přiměřeně oblečené vzhledem k teplotě místnosti. Děti chronicky nemocné nebo s vadami mohou navštěvovat předškolní zařízení pouze po shodě s lékařem za předpokladu, že to dovoluje zdravotní stav onoho dítěte. Děti opožděné ve vývoji nejsou jednoduše rozpoznatelné. Pro tuto diagnostiku je důležité znát popis věkových zvláštností, neuropsychický vývoj a obzvláště psychologické vyšetření dítěte. Opoždění je zapříčiněno dlouhodobou nemocí dítěte nebo jeho nedostatečnou výchovou. Tyto děti se snažíme za pomoci hry rozvíjet ve všech schopnostech, protože jejich postižení bývá komplexní ve všech oblastech. Je nezbytné tyto děti neustále zaměstnávat, abychom předešly automatismu a pocitům nudy. Na děti musíme klást takové nároky, aby se jejich opoždění vyrovnávalo plynule, uspěchané vyrovnání může dítě spíše uškodit než pomoci. Důležitá je pro ně laskavost a chvála. Opoždění může být i trvalejšího rázu, poté ho nazýváme duševní opoždění, které má tři stupně. Nelehčí stupeň se nazývá debilita, těžší stupeň je imbecilita a nejtěžší idiocie. Děti s trvalejším opožděním nemohou navštěvovat běžnou mateřskou školu. Děti s poruchami chování jsou děti, jejichž vlastnosti a rysy se nepříznivě odlišují od jejich vrstevníků, ke kterým má dítě narušené sociální vztahy. Jedná se o děti neklidné, vzdorovité, agresivní pasivní a bojácné. Neklidné děti nedokážou udržet pozornost, jsou pohyblivé a neukázněné. Proto je důležité dopřát takovým dětem dostatečně volnosti v pohybu, krátce ho zaměstnávat lehkými úkoly a hlavně netrestat. Vzdorovité dítě se projevuje neposlušností a odmítáním. Může vrcholit až vztekem. Podle PVP je v takovém případě důležité

zachovat klid a lhostejnost. Dítě poté ztratí zájem se vztekat. Příkazy takovým dětem musíme vést uvážlivě a takticky. S dětmi, které s námi nemluví, musíme jednat trpělivě, poutat je zajímavými hračkami a činnostmi, o které by dítě mohlo mít zájem a později jejich prostřednictvím naváže kontakt. Vzдорovitost napomáhá odstranit jednotná výchova v rodině, spolupráce rodičů s mateřskou školou a klidné prostředí. Příčinou agresivity dětí je onemocnění mozku, neuróza, žárlivost, pocity méněcennosti a opuštěnosti. Důležitý je rozbor výchovy v rodině. Mezi další příčiny patří omezování v prostoru, v pohybu, nedostatek hraček. Těmto dětem dopřáváme spontánní, hlavně pohybové činnosti, podporujeme kladné vztahy k přírodě i k druhým, nesobeckost a touhu pomoci. Další jsou děti pasivní. Tyto děti vydrží být dlouho nečinné, neobratné, nemluvné, pomalé a hodné. U těchto dětí je potřeba individuální péči ke vzbuzení aktivity. Napomáhají nám tím zážitky z rodiny a okolí. Snažíme se jim vytvářet příjemné laskavé prostředí a kvalitní podmínky pro hru, dáváme jim lásku, pozornost a chválu. Další kategorií jsou děti bojácné, které mají strach z neznámého prostředí, lidí a kolektivu, toho se straní. U těchto dětí může nastat záchvat úzkosti nebo pomočování. Těmto dětem se snažíme vytvářet bezpečné laskavé prostředí, ve kterém je vítáno, často se s nimi mazlíme, chováme, podáváme ruku a zvolna se je snažíme zařadit do hry. Je podstatné, aby takové dítě k nám získalo důvěru. Klademe na něj nízké nároky, které postupně zvyšujeme. V rodině musíme odstranit strašení, trestání a vyhrožování. Poruchy chování mohou být projevem neurózy. Ty poznáme podle toho, že se dítě pomočuje, koktá, jsou u něj znatelné známky nechutenství, tiky nebo poruchy spánku. Zvýšenou pozornost též potřebují děti z lehké dětskou encefalitidou= s nepatrným poškozením mozku. Takové děti trpí psychomotorickým neklidem, nesoustředěností, impulsivností, výkyvy nálad a výkonností. Dítě s tímto postižením potřebuje klid, chválu, povzbuzení, trpělivý přístup, relaxaci. Při práci s tímto dítětem odstraníme všechny rušivé jevy. Další projevy, kterých by si měla učitelka všimnout, jsou levorukost, kterou nepřeúčujeme, ale rozvíjíme, onanie, při které dítě netrestáme, ale snažíme se ho zaujmout jinými činnostmi a zlozvyky. Zlozvyky odstraňujeme zaměstnáním a zajímavými manipulačními činnostmi.

5.2. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných podle RVP PV

Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami vychází z koncepce RVP PV, která se těmito dětmi zabývá v osmé kapitole. Musíme však u každého dítěte respektovat jeho individuální potřeby a možnosti. Rámcové cíle a záměry jsou

pro všechny děti totožné. Avšak u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je důležité naplánování těchto činností a vytváření optimálních podmínek pro podporu těchto dětí tak, aby dosáhly co největší samostatnosti a rozvoje ve všech oblastech. Vzdělávání dětí se speciálními potřebami vyžaduje jiné nebo některé další podmínky. To jsou změny v oblasti věcného prostředí, životosprávy dětí, psychosociálního klimatu, organizace vzdělávání, personálního a pedagogického zajištění, spolupráce mateřské školy s rodinou. Základní podmínky pro výchovu těchto dětí jsou stanoveny zákony. Též je potřeba dbát na vytváření podmínek, které ovlivňují kvalitu vzdělávání dané RVP PV a dané speciálními vzdělávacími podmínkami. Ty se liší charakterem a stupněm postižení. Pedagog pracující s tímto dítětem by měl mít speciálně pedagogické vzdělání. V RVP PV jsou dále charakterizovány podmínky vzdělávání dětí zdravotně znevýhodněných a zdravotně postižených. U dítěte s tělesným postižením musíme zajistit, aby si osvojilo specifické dovednosti v individuálním rozsahu, mohlo se pohybovat po celé mateřské škole, díky dostupným technickým zdrojům, byly mu zajištěny náhradní tělovýchovné aktivity, využívány kompenzační pomůcky a byl snížen počet dětí ve třídě. U dětí zrakově postižených je důležité dbát na osvojování zvladatelných dovedností vzhledem k postižení, vytvořit bezbariérové prostředí, dodržovat zrakovou hygienu, využívat kompenzační pomůcky a též snížit počet ve třídě. Takové dítě má podle RVP PV též nárok na asistenta. Děti sluchově postižené učíme osvojování specifických dovedností v rámci možností dítěte, zajišťujeme sluchovou hygienu, využití kompenzačních pomůcek a vzděláváme dítě ve vhodném komunikačním systému. Pro dítě s mentální retardací je důležité klidné prostředí, bezpečný dohled, snížený počet dětí ve třídě, individuální přístup, spolupráce školy a SPC, využití vhodných pomůcek. Děti s poruchou řeči mají zajištěnou logopedickou péči, spolupráci odborníků s rodiči. Děti s vadami a autismem mají právo na třídu se sníženým počtem dětí, na asistenta, na klidné a podnětné prostředí, využívání kompenzačních pomůcek, na další speciální podmínky a na osvojování specifických dovedností vzhledem k druhu a stupni postižení.

Pro vzdělávání dětí se speciálními se zdravotním znevýhodněním a postižením je důležité vycházet z druhu a stupně postižení a posílit personální podmínky ve třídě. Pro vzdělávání dětí se sociálně znevýhodněného prostředí je nezbytná zvýšená potřeba vzdělání v některých oblastech a výchovy podle speciálních vzdělávacích metod. Integrované vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami vyplývá z upravených podmínek vzdělávání a zajišťuje nevyřazování dětí z kolektivu ostatních

a zvyšuje tím osobnostní a sociální rozvoj i sociální integraci dětí. Integrace však přináší i rizika jako velké nároky na práci pedagoga, špatné podmínky pro integraci, nezvladatelné potřeby dítěte. Při přijetí takového dítěte je potřeba přizpůsobit třídní vzdělávací program nebo tam, kde je to nutné, vytvořit individuální vzdělávací program. Rozvoj těchto dětí závisí na volbě vhodných prostředků a metod, uplatňování zcela profesionálního přístupu, působení okolí, ponechání přiměřené samostatnosti a vlastního rozhodování, dostatečné motivaci a pozitivním přijetí. Při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami spolupracuje rodič s odborníky a pracuje se školskými poradenskými zařízeními, tj. Speciálně pedagogickými centry a pedagogicko-psychologickou poradnou. Vzdělávání dětí mimořádně nadaných probíhá podle RVP PV a je přizpůsobeno mimořádným schopnostem dítěte. Výchova těchto dětí musí být pestrá a mnohostranná.

5.3. Rozdíly ve vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami podle RVP PV v komparaci s Metodikou výchovné práce v předškolních zařízeních

Děti se spec.vz.potřebami, jak dnes uvádí RVP PV, byly dříve nazývány postižené (handicapované), později děti s postižením (s handicapem). Do této kategorie patří podle RVP PV děti s tělesnými a smyslovými postiženími, s různými stupni mentální retardace, s poruchami chování a vnímání, s poruchami řeči, s více vadami a autismem. RVP PV dává základní požadavky na vzdělávání i pro tyto děti. Většina z nich byla dříve vyčleňována z kolektivu a nemohly navštěvovat běžnou MŠ. Dnes se naopak společnost snaží integrovat je mezi zdravé děti, je to jednou z priorit kurikulární reformy. Počítá se s nimi v ŠVP i TVP, je-li ve škole dítě s vadou či postižením a dále se pro tyto děti vypracovává individuální vzdělávací plán, který většinou vychází z třídního vzdělávacího programu a zcela jistě z RVP PV. Děti s autismem, zrakovým a mentálním postižením mají nárok na asistenta.

Ze všech druhů postižení, pro které dnes uvádí RVP PV potřebné podmínky vzdělávání, se PVP zabývá pouze dětmi s poruchami pozornosti a vnímání. V duchu tehdejší terminologie hovoří o dětské mozkové encefalopatii, dnes nazývané lehkou mozkovou dysfunkcí či syndromem ADHD. S ostatními druhy postižení PVP v těchto běžných zařízeních nepočítá. Věnuje se ale dětem, které vyžadují zvýšenou pozornost. Hovořilo se zde tedy o dětech nově přijatých, nemocných a chronicky nemocných, agresivních, opožděných ve vývoji, vzdorovitých, s poruchami chování, pasivních a bojácných. Dále se do této kategorie zařazovaly děti s neurotickými projevy jako

pomočování, koktání, nechutenství, tiky a poruchy spánku, děti, u kterých se ve zvýšené míře projevuje onanie či zlozvyky. V Metodice byly tyto příznaky popsány a u každého problematického dítěte bylo doporučeno, jak s ním pracovat. Dnes jsou pro děti se zdravotním znevýhodněním nebo postižením v RVP PV určeny podmínky vzdělávání. Tyto podmínky jsou vypracovány individuálně ke všem druhům postižení či znevýhodnění.

Oproti RVP PV jsou též opomíjeny v PVP i Metodice děti mimořádně nadané a děti se sociálním znevýhodněním. V současném vzdělávání se z důvodu individualizace, která má zajistit každému dítěti dosažení jeho osobního maxima, věnuje těmto dětem potřebná péče. Zvýšenou pozornost samozřejmě i dnes vyžadují děti, o kterých se hovoří v dokumentech bývalé doby - které se adaptují, bojácné, po nemoci...Pokud mateřské školy respektují RVP PV a snaží se o optimální podobu požadovaných podmínek vzdělávání, zohledňují je dostatečně.

6. Plánování a hodnocení před r. 1989 a dnes

6.1. Plánování a hodnocení podle Metodiky výchovné práce v předškolních zařízeních z r. 1979

Metodika výchovné práce v předškolních zařízeních II. se zabývá plánováním a hodnocením v kapitole Plánování a hodnocení výchovné práce v mateřské škole.

„ Program Výchovné práce zdůrazňuje, že pro kvalitní výsledky práce je důležité promyšlené plánování a hodnocení, proto se plány výchovné práce sestavují za spolupráce celého kolektivu mateřské školy pod vedením ředitelky. Úkoly dané ročním plánem jsou závazné pro všechny zaměstnance MŠ. Základní dokumentací pro výchovu dětí v předškolním zařízení je Program výchovné práce. Úkoly v něm jsou pouze rámcové, učitelka je musí přenášet do výchovné práce s dětmi pestrými činnostmi. Dbá při tom na schopnosti celé skupiny i na individuální zvláštnosti jednotlivých dětí. Vypracované plány musí být funkční, což zajistíme tím, že vypracujeme plán konkrétní, konstruktivní, přehledný a stručný“.

(JÍROVÁ. 1979, s. 276) Aby byla učitelka na svou práci dostatečně připravena, je jejím úkolem prostudovat Program výchovné práce, rozebrat výchovnou situaci ve třídě, získat informace o výchově v rodině, posoudit konkrétní podmínky třídy, školy i obce, zamyslet se nad osobními předpoklady pro výchovnou práci. Na vypracování plánů se podílí obě učitelky ve třídě. Podle minulých zkušeností vyberou úkoly, které je třeba

nadále procvičovat a zařadí do plánu úkoly nové. Plány se vypracovávají na dobu jednoho měsíce. Počet a náročnost úkolů se liší. Na začátku roku jsou úkoly lehké a je jich málo a v průběhu roku se počet a náročnost úkolů zvyšuje. Nesmíme zapomínat také na opakování úkolů, které děti nezvládly. Dále se vypracovávají denní přípravy, do kterých zahrnujeme, ranní cvičení a jednotlivé prvky podle denního režimu, v druhé části je zaznamenáno, co sledujeme během her a zájmových činností. Do třetí části zařadí obsah zaměstnání. Ve čtvrté části je rozvržený pobyt venku. Na konci je prostor pro poznámky. Přípravy obou učitelek jsou zakládány do sešitů či desek. Písemné přípravy se poté rozdělují podle jednotlivých činností, přípravy zaměstnání jsou dále rozděleny podle výchovných složek. Přípravy na zaměstnání a přípravy pobytu venku mají svou pevnou strukturu. Objevuje se v nich popsání úkol, obsah, pomůcky, metodický postup, závěry pro další práci. U pobytu venku musí být uvedený cíl, popřípadě úkol, konkrétní obsah, podmínky.

Hodnocení výchovné práce je průběžné a systematické. Ovlivňuje další vytváření plánů. V hodnocení se má objevit nejen hodnocení činností, ale i kritické hodnocení učitelky a závěry. Hodnocení dětí je vedeno v poznámkách, které slouží pro přípravu individuální práce s dítětem.

6.2. Plánování a hodnocení dnes

RVP PV se zabývá plánováním v kapitole Vzdělávací obsah ve školním vzdělávacím programu, Podmínky předškolního vzdělávání, Zásady pro zpracování školního vzdělávacího programu, autoevaluace mateřské školy a hodnocení dětí a v kapitole Kritéria souladu rámcového a školního vzdělávacího programu.

Vzdělávání v konkrétní mateřské škole je dané školním vzdělávacím programem (ŠVP PV), který vypracuje celý kolektiv mateřské školy pod vedením ředitelky. Tento program se zpracovává v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a podle manuálu k tvorbě školních vzdělávacích programů, dále lze využít i jiných materiálů, např. VÚP - Manuálů apod. Hlavní principy RVP PV by měly respektovat vývojová specifika dětí a promítat je do obsahu vzdělávání, akceptovat individuální možnosti a potřeby dětí, zaměřit se na vytváření klíčových kompetencí, vypovídat o kvalitě předškolního vzdělávání z hlediska obsahu, podmínek, cílů a výsledků, které by se měly dostavit. RVP PV má dále poskytovat srovnatelnou pedagogickou činnost vzdělávacích programů mateřských škol, dát prostor pro rozvíjení

různých programů a koncepcí a pro individuální profil každé mateřské školy.

V neposlední řadě by měl RVP PV poskytovat využití různých metod a forem a přizpůsobovat vzdělání podle možností, podmínek a regionu. Dnešní pojetí předškolního vzdělávání je založeno na klíčových kompetencích, které si dítě má osvojit již od útlého věku. Z těchto kompetencí získá dítě předpoklady pro své celoživotní vzdělávání.

ŠVP PV se stává veřejným, proto má mít každý příchozí do něj možnost nahlédnout, pořídit si kopii nebo opis. ŠVP PV je platným dokumentem mateřské školy. Za vypracování a obsah ŠVP PV má odpovědnost ředitelka školy. Do ŠVP jsou zařazovány pouze všeobecné informace. Školní vzdělávací program má obsahovat: identifikační údaje o mateřské škole, ve kterých je zahrnuto, kde sídlí MŠ, kdo je zřizovatel, ředitel, zpracovatel ŠVP PV. Obecná charakteristika školy vypovídá o budově a lokalitě školy. Do podmínek vzdělávání patří vybavení školy, životospráva, psychosociální podmínky, organizace chodu, personální zajištění a spoluúčast rodičů. Organizace vzdělávání informuje o uspořádání školy a jednotlivých tříd.

Charakteristika vzdělávacího programu určuje vzdělávací cíle, záměry školy, přístupy, formy a metody práce, hlavní myšlenku programu a její naplňování. Vzdělávací obsah je konkrétní vzdělávací nabídka. Ta je rozčleněna do integrovaných bloků. Počet bloků není určen, škola je vypracovává podle způsobu práce MŠ. Bloky jsou buď společné pro celou MŠ, nebo se v každé třídě liší. U bloků je důležité charakterizovat hlavní smysl bloků a to formou cílů a záměrů a přiblížit jejich obsah- okruhy činností a výstupů. Bloky jsou zpracovány v obecné rovině a konkretizovány až v rovině třídní, tak aby neomezovaly tvořivou práci pedagoga. Integrované bloky jsou doplněny dalšími nebo programy, které se zařazují do třídních plánů. V ŠVP dále nalezneme evaluační systém a hodnocení. Ten má popisovat kritéria evaluace, prostředky, časový plán, odpovědnost pedagogů a popř. další pravidla. Rozsah ŠVP není daný. Pro potřebu školy může zahrnovat interní přílohu.

Podle ŠVP PV vypracovávají pedagogové svůj Třídní vzdělávací program (TVP PV). Obsahem musí odpovídat věku, zájmům, možnostem a potřebám dětí a konkrétní třídy. Pedagogové ho připravují průběžně a společně s dětmi tvoří jeho obsah. Na vytváření TVP PV pracují oba pedagogové ve třídě. Podoba TVP PV není daná. Kromě rozpracování třídní vzdělávacích programů, jejich záměrů, činností, výstupů,

klíčových kompetencí a evaluace po skončení tematického celku, je další povinností pedagoga hodnotit schopnosti, dovednosti dětí a vést o tom záznamy. Podoba a obsah záznamů nejsou dané, každá učitelka si je zpracovává podle vlastní vyhovující představy.

6.3. Rozdíly v plánování dříve a dnes

Program Výchovné práce byl sice velmi podrobný, což vyhovovalo mnohým učitelkám, ale také velice náročný. Proto učitelky neměly možnost přizpůsobovat jeho obsah specifické svého zařízení. Dnešní RVP PV je sice málo podrobný, ale za to podněcuje tvořivost pedagogů a dává jim velkou volnost k nápaditosti v realizaci předškolního vzdělávání. Ve vypracování plánů můžeme nalézt mnoho odlišností, ale vyskytují se zde i stejné podmínky. To co můžeme požadovat za stejné je fakt, že školní programy se většinou vypracovávají za účasti všech pedagogických pracovníků, tak tomu bylo i dříve. A stejně tak je to i s tvořením třídních programů, na kterých se podílí obě dvě paní učitelky. Rozdíl je, ale v tom, že dříve se tvořil program na jeden měsíc a dnes vytváří dopředu podle potřeby např. na týden či měsíc. Na rok dopředu to totiž není vhodné, jelikož nevíme, jaké budeme mít děti, tzn., jaké budou mít schopnosti, potřeby, na jaké jsou výchovné a vzdělávací úrovni. Nevíme také, jaké vzdělávací potřeby během integrovaných bloků vyplynou, co upoutá zájem dětí tak, že bude ho dobré využít. Jen školní program musí být nejméně na rok. Ten obsahuje domluvené záměry či témata, která jsou stejná pro celou MŠ. Tyto témata mohou být různě dlouhá a každá učitelka si je dále rozpracovává. Dnes není striktně určena délka ani obsah přípravy, jako to bylo dříve. O formě příprav rozhoduje ředitelka mateřské školy. Může to odlišit individuálně podle délky praxe a zkušeností učitelek. Z vlastních zkušeností mohou říci, že učitelky mají většinou ve vypracovávání příprav volnou ruku a nemusí je předem předkládat na schválení.

Důležitým rozdílem v plánování jsou volené činnosti při práci s dětmi. Dříve byly rozdělené podle času i obsahu. Každý den probíhalo jedno zaměstnání, u 5-6letých dětí dvě zaměstnání a další nařízené činnosti. Dnes je volba činností na učitelce a na dětech, které mají možnost si činnosti volit, vytvářet a také je doplňovat svými nápady, což bylo dříve nemyslitelné. V praxi to však většinou je tak, že činnosti si vybírá učitelka sama a děti k nim motivuje.

Též způsob hodnocení dětí není určen jako dříve, kdy se musely vést záznamy

o dítěti v poznámkách. Dnes si učitelka vytváří hodnocení dětí podle vlastního úsudku a požadavků ředitelky MŠ např. formou poznámek či tabulek. Z celé této kapitoly vyplývá tedy, že dnes mají učitelky větší volnost v plánování činností i hodnocení dětí a nejsou svázány tak pevně nařízenými požadavky, jakožto bylo dříve, což jim dává větší možnost v tvořivé práci s dětmi. Ve vytváření evaluace nám dnes pomáhá Metodika na podporu individualizace vzdělávání v podmínkách mateřské školy. Metodika se zabývá otázkou, jak účinně využívat diagnostické a evaluační aktivity, jak přizpůsobovat vzdělávání různým možnostem a potřebám dětí. Předkládá několik možností, kterými se učitelky mohou inspirovat při sledování pokroků dítěte, několik druhů záznamových archů postavených na vývojových řadách schopností a dovedností dítěte.

Praktická část:

7. Dotazníky pro učitelky mateřské školy

V rámci této bakalářské práce jsem využila metodu dotazníku. Oslovila jsem učitelky mateřské školy z kraje Vysočina, jihočeského, jihomoravského a střeďočeského kraje.

V tomto dotazníku se snažím zjistit, zda učitelkám vyhovovala více práce podle Programu výchovné práce pro mateřské školy a jesle z roku 1984 nebo podle Rámcového vzdělávacího programu předškolního vzdělávání. Dále se pokusím zjistit, zda jsou učitelky i děti spokojené s obsahem RVP PV, co se učitelkám v RVP PV líbí, a co jim v něm chybí.

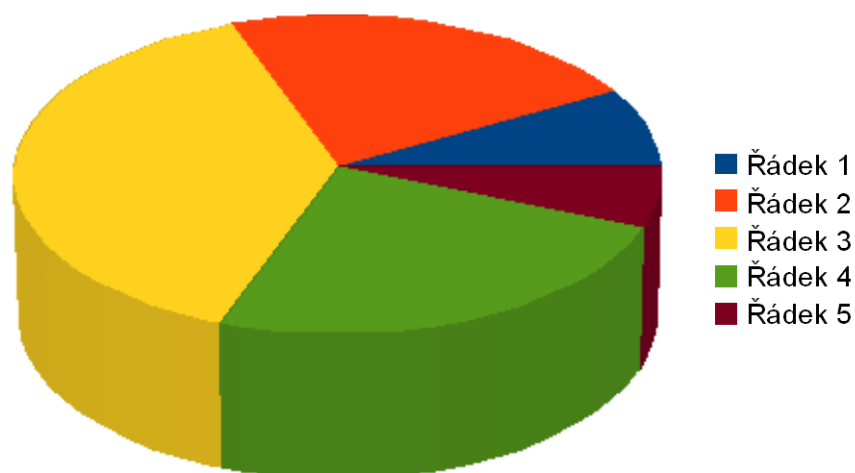
7.1. Vyhodnocení dotazníků

Z rozdaných 50- ti dotazníků byla návratnost 100%. Z odpovědí uvedených v dotaznících vyplývá, že práce podle RVP PV se učitelkám i dětem líbí více než podle Programu výchovné práce. Podle respondentů je největší výhodou RVP PV volnost v plánování a realizaci plánů, což bylo dříve nepřipustné, jelikož v denním řádu byly přesně dané úkoly a činnosti, které se musely plnit. Respondenti shledávají jako největší nevýhodu v RVP PV nerozpracovanost cílů podle věku dětí a také tápou v evaluaci. To, že se práce podle RVP PV učitelkám líbí více než podle Programu výchovné práce je zřejmé také z toho, že více učitelek pracuje dnes několikrát týdně s RVP PV a dříve pracovaly s Programem výchovné práce méně často.

Podoba dotazníku je umístěna v příloze. Podrobnější vyhodnocení dotazníků vypracované po jednotlivých otázkách naleznete v grafech a tabulkách.

1. Do jaké věkové kategorie patříte?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. 35 - 40 let	4	8%
2. 40 - 45 let	11	22%
3. 45 - 50 let	20	40%
4. 50 - 55 let	12	24%
5. nad 55 let	3	6%

Respondenti, kteří vyplňovali tento dotazník, jsou ve věkové kategorii od 35 do 60 let. Více než třetina dotazovaných patří do věkové kategorie 45- 50 let. Pouze 3 respondenti jsou starší 55 let. Přibyla nám další věková kategorie 35-40 let. V této kategorii jsou zastoupeni 4 respondenti. 86 % respondentů bylo ve věku 40-55 let.

2. Jak dlouho pracujete v mateřské škole?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. méně než 10 let	2	4%
2. 10 - 20 let	13	26%
3. 20 - 30 let	26	52%
4. 30 - 40 let	9	18%

Délka praxe skupiny dotazovaných učitelek je 7- 38 let. Polovina z nich pracuje v mateřské škole více než 20 let. V této kategorii se nalézá i skupina učitelek, které pracují v MŠ méně než 10 let, ale přesto pracovaly s programem výchovné práce. Přesněji uvedly, že pracují v mateřské škole 3 roky. Jelikož není z časového hlediska možné, aby při souvislé praxi pracovaly s oběma dokumenty, domnívám se, že přerušily své působení v MŠ a poté se do ní znovu vrátily. Jejich hodnocení RVP PV oproti Programu výchovné práce je velice kladné.

3. Učíte ve věkově smíšené třídě?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. Ano	39	78%
2. Ne	11	22%

78% procent učitelek pracuje ve věkově smíšené třídě. Domnívám se, že tento nově přichozí trend „smíšených tříd“ je pro děti velice přínosný. Mladší děti se učí dovednostem od starších a starší děti se učí pomáhat mladším. Jsou-li děti v MŠ tímto přístupem motivovány, vzniká mezi nimi prosociální citění a následně prosociální chování. Záleží však na kladné motivaci od paní učitelky. V opačném případě při záporné motivaci vzniká mezi dětmi soutěžení a mladší děti se mohou cítit jako bojácné, utiskované nebo ponižované.

Pouze 11 respondentů, což je méně než $\frac{1}{4}$ dotazovaných, pracuje ve třídě, kde jsou děti ve stejném věku.

4. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. střední odborné pedagogické	43	86%
2. vyšší odborné pedagogické	0	0%
3. vysokoškolské	6	12%
4. jiné	1	2%

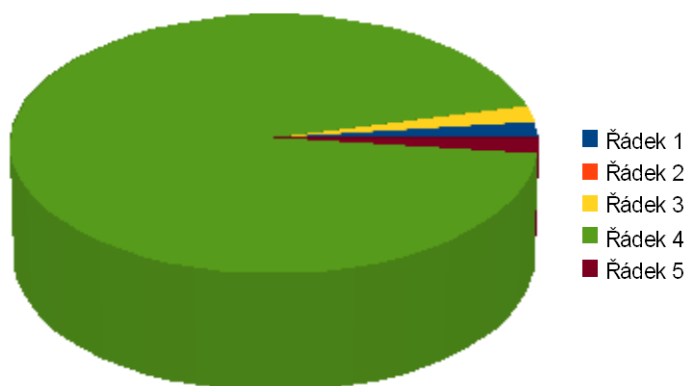

Mimo jedné jsou všechny učitelky plně kvalifikované. Jejich vzdělání je střední odborné pedagogické. Nekvalifikovaná učitelka má dokončené gymnázium. Je potěšující, že značně ubývá nekvalifikovaných učitelek a tím se zvyšuje jejich prestiž.

Vysokoškolské vzdělání má 6 učitelek, 1 magisterské a 5 bakalářské. Z toho je patrné, že paní učitelky mají potřebu se dále vysokoškolsky vzdělávat, ale vystudovaných učitelek je stále málo. Myslím si, že je to způsobené malou kapacitou studijních oborů pro učitelky MŠ a věkovým průměrem učitelek, které ve svém vzrůstajícím věku pocítují menší potřebu se vzdělávat a mnohé z nich upadají do stereotypů.

5. Jak dlouho pracujete s rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání?

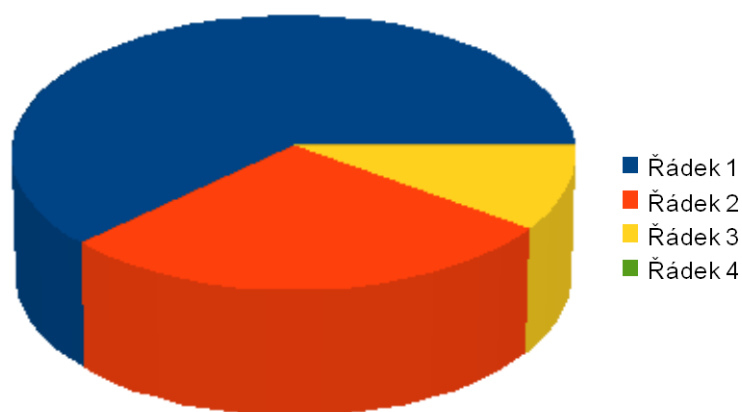
	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. 1 rok	1	2%
2. 2 roky	0	0%
3. 3 roky	1	2%
4. 4 roky	47	94%
5. nevyplnila	1	2%

Podle tohoto výzkumu je jednoznačné, že RVP PV se brzy ujal ve všech mateřských školách a do práce s ním se více než před 4 lety zapojilo 96% učitelek. Pouze 2 učitelky nepracují s RVP PV více než 4 roky. Je to proto, že tyto dvě učitelky pracují v MŠ pouze 3 roky. 1 učitelka tuto otázku nevyplnila.

6. Jak často pracujete s RVP PV?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. častěji než 1x týdně	31	62%
2. 1x týdně	14	28%
3. 1-2 x měsíčně	5	10%
4. méně než 1x měsíčně	0	0%

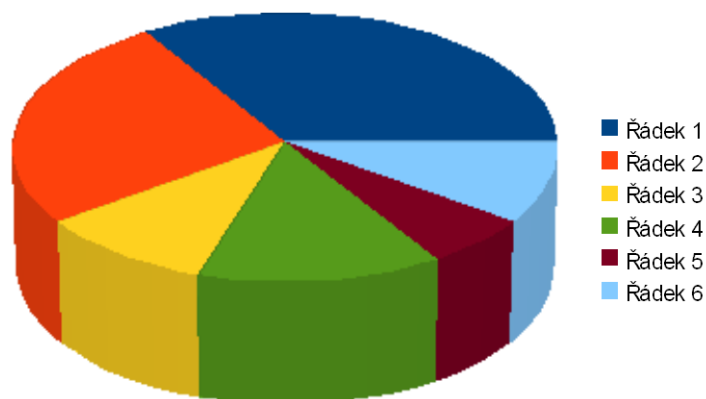

Více než polovina učitelek pracuje s RVP PV častěji než 1x týdně. Je tedy zřejmé, že se jim obsah RVP PV líbí, rozumí mu a je pro ně motivací k naplňování cílů a kompetencí. Jen pět učitelek nenalezlo zalíbení v RVP PV a nahlíží do něj pouze 1x měsíčně. Tyto učitelky jsou podle vyplněných dotazníků starší 50 let a z jejich odpovědí v dotazníku vyplývá, že jim nevyhovuje práce podle RVP PV.

7. Jak dlouho jste pracovala s Programem výchovné práce pro MŠ a jesle z roku 1984?

Součet bodů Vyjádření v procentech

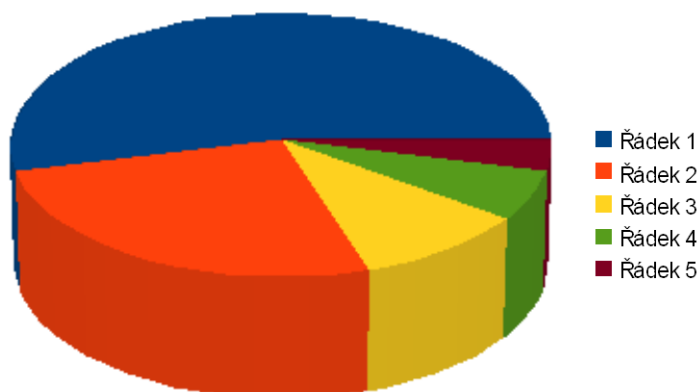
1. méně než 10 let	17	34%
2. 10 - 19 let	13	26%
3. 20 - 29 let	5	10%
4. nevyplnily	7	14%
5. neví	3	6%
6. po dobu platnosti	5	10%

S Programem výchovné práce pracovaly učitelky v rozmezí 1-25 let. Nejvíce učitelek pracovalo s programem méně než 10 let. 7 učitelek tuto otázku z nějakého důvodu nevyplnilo a 3 si nevzpomínají. 5 učitelek napsalo, že po celou dobu platnosti, která byla do roku 1990.

8. Vzpomínáte si, jak často jste před r. 1989 v práci používala Program výchovné práce pro MŠ a jesle z roku 1984?

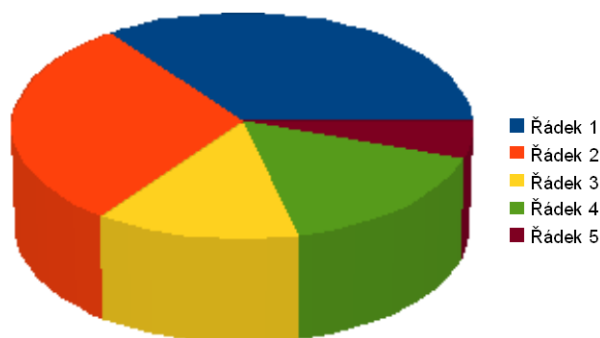
	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. častěji než 1x týdně	27	54%
2. 1x týdně	13	26%
3. 1-2x měsíčně	5	10%
4. méně než 1x měsíčně	3	6%
5. nevyplnily	2	4%

Více než polovina učitelek pracovala s Výchovným programem pro mateřské školy a jesle z roku 1984 častěji než 1x týdně. Tyto učitelky pracují v MŠ více než 20 let. Porovnáme-li to s RVP PV, více učitelek pracuje častěji s RVP PV než dříve s Výchovným programem (viz graf číslo 6).

9. Jaké výhody nalézáte v práci s RVP oproti dřívějším programům a metodikám?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. větší volnost v plánování (možnost „dotvoření“ rámcového obsahu vzdělávání podle konkrétních podmínek)	33	35%
2. volnost v realizaci plánů (z hlediska obsahového, časového, metodického)	28	29,8%
3. poskytnutí kritérií pro evaluaci a hodnocení v RVP PV	13	13,8%
4. propojenost činností v integrovaných blocích, v projektech	15	16%
5. jiné	5	5,4%

V této otázce někteří respondenti uvedli více odpovědí, proto celkový součet bodů neodpovídá počtu respondentů. Ale i tak je zřejmé, že 2/3 učitelek si myslí, že největší výhodou RVP PV je volnost v plánování a dále volnost v realizaci plánů. Podíváme-li se na šíři obsahu RVP PV a Programu výchovné práce a dalších k ní určených metodikám, zjistíme, že dříve byly výchovné plány velmi široké a pevně dané. Proto byly učitelky a děti v tvořivosti utiskovány.

Jako jiné výhody RVP PV uvedli respondenti, že dnes se řeší více aktuální situace, upravují se činnosti dle přání dětí, upřednostňuje se seberealizace a tvořivost dětí i učitelek.

10. Jaké nevýhody nalézáte v práci s RVP oproti dřívějším programům a metodikám?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. přílišná odbornost RVP PV	3	4,2%
2. náročnost plánování	7	9,8%
3. nejasnosti ve způsobu plánování	1	1,4%
4. nejednoznačné určení způsobu plánování	3	4,2%
5. nedostatečné rozpracování cílů v RVP PV	0	0%
6. nerozpracované cíle vzhledem k věku	21	29%
7. tápání v realizaci činností	3	4,2%
8. tápání v evaluaci	18	25%
9. integrační oblasti místo výchovných složek	0	0%
10. jiné	5	7%
11. nevyplnily	8	11%
12. nalézám samé výhody	3	4,2%

Podle respondentů je největší nevýhodou RVP PV tápání v evaluaci a nerozpracované cíle vzhledem k věku dětí. Tyto cíle byly dříve v Programu výchovné práce a v metodikách podrobně rozepsané. Nemyslím si, že rozepsané cíle podle věku jsou podstatné, jelikož každé dítě je individuální, a proto nemůže dosahovat stejných vytyčených cílů. Domnívám se, že bychom neměli vést děti k tomu, aby byly stejné a měli bychom jejich schopnosti rozvíjet v co největší míře tak, aby byly připravené pro život.

Respondenti uvedli, jako jiné důvody uvedly, že dnes je velká časová náročnost v psaní dokumentů a nejednotné seznamování s RVP PV na seminářích. 3 dotazovaní si myslí, že RVP PV má jen samé výhody.

11. Chybí Vám něco v RVP PV?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. ne	42	84%
2. ano	8	16%

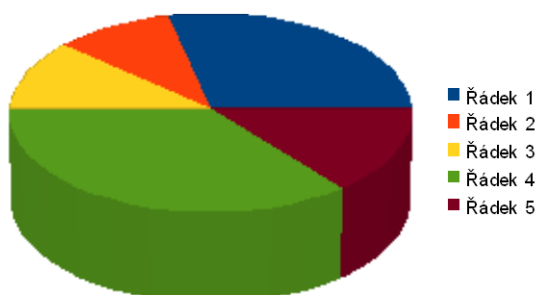

Většině učitelek mimo osmi z dotazovaných v RVP PV nic nechybí, což je rozporuplné vzhledem k předchozí otázce, kde se většina učitelek domnívá, že jsou nerozpracované cíle vzhledem k věku a tápou v evaluaci. Z toho tedy vyplývá, že opomíjené cíle podle věku a rozpracovaná evaluace není v RVP PV tak důležitá a to hlavní, co je pro práci učitelek podstatné, v RVP PV nalézáme.

Respondenti, kteří odpověděli ne, by rádi v RVP PV našli konkrétní příklady, více rozpracované cíle, zmiňované rozdělení činností dle věku a rozpracovanou evaluaci.

12. S jakým výrokem byste se ztotožnila, srovnáváte-li reakce dětí na vzdělávací nabídku v MŠ dříve a dnes?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. Děti je dnes těžší zaujmout.	20	28,6%
2. Děti mají dnes menší zájem o vzdělávací nabídku.	7	10%
3. Děti mají dnes o všechny nabízené činnosti větší zájem.	8	11,4%
4. Děti dnes dají více najevo, že je činnost nebaví.	25	35,6%
5. Další názor	10	14,4%

Více než jedna třetina učitelek se domnívá, že je dnes těžší děti zaujmout a že děti dají více najevo, že je činnost nebaví. Tyto dva názory spolu úzce souvisejí, a proto bychom se měli pozastavit nad tím, proč je děti těžké zaujmout a nebaví je činnosti? Možná je to někdy stereotypem činností, které jim nabízíme nebo uvolněnější výchovou, která se dnes propaguje? Mnozí z dotazovaných, kteří uvedli další svůj názor, si myslí, že dnešní děti jsou roztěkané, nesoustředěné, málo trpělivé a mají větší výchovné problémy,

Menší část učitelek má na reakce dnešních dětí kladný názor. Mezi dalšími kladnými názory se objevilo, že děti mají možnost odmítnout činnost, mají větší prostor pro komunikaci, prostor pro tvořivost a to, že dnešní děti jsou šťastnější. 2 učitelky si myslí, že děti jsou stejné jako dříve.

13. Vyhovuje vám práce podle RVP PV více než podle Programu výchovné práce pro MŠ a jesle z roku 1984?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. ano	41	82%
2. ne	4	8%
3. nevyplnily	2	4%
4. napsali, že jak v čem	3	6%

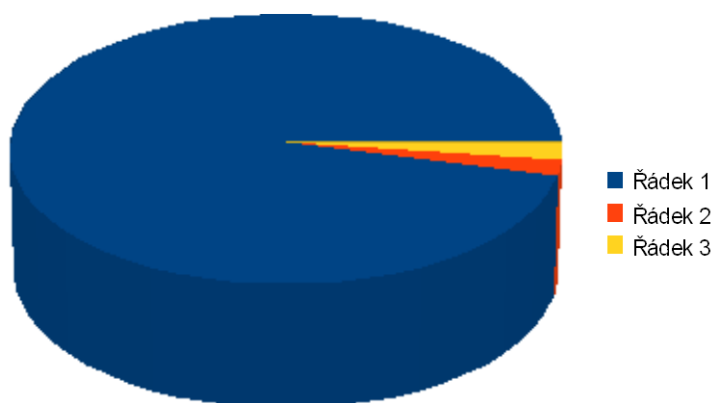

Většině učitelek vyhovuje více práce podle RVP PV než podle programu výchovné práce, což koresponduje s fakty, že učitelkám v RVP PV nic nechybí (viz graf č. 11), a že s ním pracují učitelky MŠ častěji než s Programem výchovné práce (viz graf č. 6).

Přibyla nám zde další kategorie dotazovaných, které si myslí, že jim vyhovuje něco z obsahu Programu výchovné práce a něco RVP PV. Co přesně mají na mysli, neupřesnily.

14. Vyhovuje podle Vás práce podle RVP PV dětem více než podle Programu výchovné práce pro mateřské školy a jesle z roku 1984?

	Součet bodů	Vyjádření v procentech
1. ano	48	96%
2. ne	1	2%
3. nevyplnily	1	2%

Také naprostá většina učitelek mimo jedné si myslí, že dětem vyhovuje více práce podle RVP PV než podle programu výchovné práce. S tímto výrokem též souhlasím, jelikož si myslím, že dnešní děti mají větší prostor ve výběru činností, mohou si realizovat svoje nápady a nejsou do činností nuceny.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo porovnání obsahu předškolního vzdělávání dříve a dnes. Podle stanoveného cíle se mi podařilo splnit vymezení základních dobových dokumentů, a to hlavně Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy z r. 1984 a Metodiky výchovné práce v předškolních zařízeních z r. 1979. Ty pojednávají o systému předškolního vzdělávání před rokem 1989. Tento systém kladl důraz na výchovu správného socialistického občana bez ohledu na individuální zvláštnosti a potřeby dětí. Zdařilo se mi porovnat tyto dobové dokumenty s dnešním Rámcovým vzdělávacím programem, který sice není zdaleka tak obsáhlý jako dřívější dokumenty, ale jeho obsah se nezaměřuje jen na potřeby společnosti jako dříve, ale na potřeby dítěte, které jsou pro nás dnes aktuální. Rozdíly mezi PVP, MVP a RVP PV jsou jednoznačné i v oblasti cílů, organizace, plánování, evaluace a podmínek předškolního vzdělávání. Ty jsem se pokusila vystihnout v jednotlivých kapitolách.

Podle výsledků dotazníků se mi potvrdilo, že učitelkám, které pracovaly v mateřské škole před rokem 1989 a pracují v ní i dnes, se více líbí práce podle RVP PV než podle PVP. Pozitivum dnešního vzdělávání je podle nich ve volnosti plánování, ve volnosti realizaci plánů a výběru činností ze strany učitelky i dětí. I já se ztotožňuji s těmito názory. Dále se mi potvrdilo, že v RVP PV nacházíme, ale také negativa, a to nejvíce v tápání v evaluaci a nerozpracování cílů podle věku dětí.

RVP PV přinesl do předškolního vzdělávání pozitivní změnu, ale je zřejmé, že stále je co zlepšovat a nad čím se zamýšlet.

Seznam použité a citované literatury

- BEČVÁŘOVÁ, I. *Pracovní listy dramatické výchovy*. Prachatice: SVIS MŠMT, 2004
- BEČVÁŘOVÁ, Z. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, 2003
- BRUCEOVÁ, T. *Předškolní výchova*. Praha: Portál, 1996. ISBN: 80-7178-068-5
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. ISBN: 80-7178-888-0
- JÍROVÁ, M. a kol. *Metodika výchovné práce v předškolních zařízeních*. Praha, 1979
- JUKLIČKOVÁ- KRESTOVSKÁ, Z. A kol., *Pohybové hry dětí předškolního věku*. Praha, 1985. ISBN: 80-04-24497-1
- JŮVA, V. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001
ISBN: 80-85931-95-8
- KALOUS, J. A kol. *Vzdělávací politika ČR v globálním kontextu*. Praha: Karolinum, 2006
- KERROVÁ, S. *Dítě se speciálními potřebami*. Praha: Portál, 1997. ISBN: 80-7178-147-9
- KEŘKOVÁ, A., PALATINOVÁ, A. *Mravní výchova v mateřské škole*. Praha, 1989
- KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. A kol. *Předškolní a primární pedagogika. Předškolní a elementární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN: 80-7178-585-7
- KOL. AUTORŮ: *Jazyková výchova v mateřské škole*. Praha, 1987
- KOL. AUTORŮ: *Literární výchova v mateřské škole*. VÚP Praha, 1989
- KOL. AUTORŮ: *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu*. VÚP Praha, 2006
- KOL. AUTORŮ: *Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy*. Praha, 1984
- KOL. AUTORŮ: *Rámcový program pro předškolní vzdělávání*. VÚP Praha, 2006
- KOL. AUTORŮ: *Tělesná výchova v mateřské škole*. Praha, 1989
- KOL. AUTORŮ: *Výtvarná výchova v mateřské škole*. VÚP Praha, 1988
- KŘÍŽOVÁ, J., Mrušková, L. *Rozvíjení základních matematických představ v mateřské škole*. VÚP Praha 1988
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. ISBN: 80-7178-085-5
- MERTIN, V., GILLEROVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-799-X
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001.
ISBN 80-211-0372-8
- OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V., *Rok v mateřské škole*. Praha: Portál, 2003.
ISBN: 80-7178-847-3

- Pastelka: měsíčník pro 5leté a jejich dospělé průvodce. YASHICA S.R.O. 2008-2009. Praha. 10*
- PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky. 2.vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN: 80-7315-120-0*
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN: 80-7178-977-1*
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-399-4*
- PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J. *Pedagogický slovník. 2.vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-772-8*
- SVOBODOVÁ, E. *Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: RABBE, 2007. ISBN: 80-63307-39-5*
- ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě v předškolním období. 1.vyd. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN: 80-204-1187-9*
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0*

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Mateřské školy Telč a jejich Školní vzdělávací program

Příloha č. 2 - Dotazník pro učitelky MŠ

Příloha č. 3 – CD

Příloha č. 1

1. Mateřské školy Telč a jejich Školní vzdělávací program

1.1. Stručná charakteristika MŠ Telč

Mateřské školy Telč jsou rozděleny do dvou budov. Každá z budov MŠ sídlí na opačném konci města v méně rušných ulicích. Obě dvě budovy jsou přes 50 let staré. Budova MŠ Nerudova prodělala již rekonstrukci sociálního zařízení, částečnou rekonstrukci chodníku a oken v jedné třídě. Budova MŠ Komenského byla celkově rekonstruována o prázdninách v roce 2009. V MŠ Komenského, kde pracuji, je celkem zapsáno 160 dětí a zaměstnáno 13 učitelek na plný úvazek. V této MŠ je 7. tříd. 5 tříd po 25 dětech a 2 třídy po 14 dětech. V MŠ Nerudova je zapsáno 40 dětí a pracují zde 3 učitelky na plný úvazek.

Mateřské školy se nachází v pohádkovém městě Telč. Největší památkou je zde zámek, který minulý rok vyhrál druhou cenu o nejpohádkovější zámek, v tomto zámku se natáčelo spoustu hezkých pohádek a filmů. Zámek je obklopen parkem, ten je plný vzácných květin, stromů a keřů. Uprostřed parku je rybník, který z parku ústí skoro až k náměstí, které je též nemalou památkou a velkou ozdobou Telče. Telč je na vysoké kulturní úrovni. Pořádají se zde různé významné výstavy, setkání, závody a kulturní akce pro veřejnost. Největší kulturní akcí je festival „Léto v Telči“. Každoročně město připravuje i akce pro děti, jako například Den dětí, kterých se s dětmi vždy účastníme.

1.2. Třídní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání MŠ Telč

Třídní vzdělávací program si vypracovává v naší mateřské škole každá třída sama podle ŠVP PV, který tvoří ředitelka. ŠVP PV MŠ Telč tvoří ředitelka každé tři roky. Již třetím rokem je jeho hlavním cílem vytvářet vztah člověka k přírodě.

Každý rok si učitelky mění obsah třídního vzdělávacího programu a předkládají ho ke schválení ředitelce. Ve třídě, kde pracuje je zapsáno 25 dětí, z toho 10 dívek a 15 chlapců. Věkové složení třídy je 3-4 let. Jelikož se naše třída jmenuje „Sluníčka“, zvolila jsem si tento rok celoroční téma „Zpíváme si se sluníkem“. Téma je rozděleno do čtyř celků podle ročních období. Naším cílem je vystihnout podstatu každého ročního období za pomoci týdenních integrovaných bloků.

Nabízím ukázkou části z podzimního bloku „**Maluje sluníčko červené jablíčko**“.

1.3. Tematický celek „Podzim“

Záměry na dané období

- seznámit se s novými lidmi a prostředím, navodit radostnou atmosféru ve třídě, utvářet pěkné vztahy mezi sebou navzájem, poznávat kamarády, snaha vnímat proměny přírody kolem nás, znát charakteristické rysy podzimního období, naučit se pečovat o své okolí, seznámit se změnami počasí, vytvářet si životní postoje prospívající zdraví, objevovat podzimní plody a znát význam vitamínů, které nám příroda dává, naučit se rozlišovat stromy, znát barvy podzimu a základní barvy

Činnosti na dané období

- seznamovací hry, vytváření pravidel ve třídě, ranní rituál, rozhovory nad obrázky s podzimní tematikou, podzimní hry, pozorování přírodnin, aktivní pozorování podzimní přírody a počasí, hry s přírodninami, výrobky z přírodních materiálů, výrobky z papíru, motivovaná kresba, kresba a grafomotorická cvičení, využití netradičních výtvarných technik, smyslové hry, pohádky, pohybové hry, písně a básně a o podzimu, motivované cvičení, tanečky s podzimní tematikou, barevné dny

Výstupy na dané období

- dítě umí (zvládá): odloučit se na určitou dobu od rodiny, adaptovat se na život ve třídě, začlenit se do třídy mezi své vrstevníky, zapojit se do ranního rituálu, vytvořit kruh, orientovat se v prostředí MŠ, poznat svojí značku, respektovat pravidla třídy, najít si svůj hrneček, základy stolování a hygieny, základy sebeobsluhy, částečně základy slušného chování, vnímat jednoduché pokyny a postupovat podle nich, zacházet šetrně s hračkami a pomůckami, vyslechnout kamaráda, soustředit se na krátkou činnost, aktivně se podílet na činnostech a naslouchat, lokomoci a rovnováhu, orientaci v prostoru, základní znaky podzimu, pojmenovat podzimní plody, vnímat změny v přírodě, barvy podzimní přírody, základní barvy, držet pracovní a výtvarný materiál, pojmenovat některé druhy ovoce, zeleniny, některé stromy, zvířata a houby, některé podzimní písně, básně, říkadla, hry a tanečky

1.4. Integrovaný blok „Barevný týden“

Cílem integrovaného bloku je naučit děti základní barvy. Každý den si budeme

povídat o jedné barvě, hledat ji a poznávat. Jednotlivé dny nazveme podle jednotlivých barev- pondělí: Červený den, úterý: Žlutý den, středa: Modrý den, čtvrtek: Zelený den. V pátek všechny barvy spojíme a vytvoříme si barevný den. Každý den si děti přinesou oblečení a nějakou věc barvy dne.

1.5. Videonahrávka „Barevný týden“

V mateřské škole v Telči pracuji již třetím rokem. Každý rok jsem pracovala v jiném oddělení. Tento rok pracuji v MŠ Komenského v 5. oddělení pod názvem „Sluníčka“ s 25 dětmi ve věku 3 – 4 roky. Videozáznam jsem natáčela v pátek. V tento den bylo v MŠ 12 dětí z toho 7 chlapců a 5 dívek. Popis videonahrávky viz níže.

Záměry:

- rozvíjet prosociálního chování a spolupráce mezi dětmi
- naučit se naslouchat, vyslechnout druhého při rozhovoru
- mít povědomí o názvech a podobě základních barev
- rozvíjet koordinaci ruky a oka
- naučit se pracovat s barvami a štětcem
- rozvíjet hudebních dovedností
- seznámit se s netradičními výtvarnými technikami
- posilovat sluchové vnímání
- posilovat správné držení nůžek
- rozvoj pohybových dovedností při cvičení
- rozvoj prostorové orientace při hře
- rozvoj řečových schopností při rozhovoru
- rozvoj postřehu a pohybových dovedností při hře
- naučit se spojit mluvené slovo s pohybem při básních
- procvičovat početní operace do čtyř

Činnosti:

Individuální činnost při ranních hrách pro zájemce

Výtvarná činnost „Barevný míč“

- vystříháme tvrdý papír podle čáry do požadovaného tvaru (kolečko), poté kolečko natřeme klovatinou a za pomoci štětce do klovatiny zapouštíme akvarelové barvy

Tematický blok

1. „Hmatová a zraková etuda“

- děti postupně vytahují z vaku různé předměty, snaží se je pojmenovat a určit jejich barvy, poté předměty pokládají na stejnobarevné talíře

2. Pohybová hra „Barevné domečky“

- na zemi jsou položeny čtyři barevné kruhy (červený, modrý, žlutý, zelený), paní učitelka ukazuje postupně barevná sluníčka, děti určují barvy sluníček a stoupají si do stejně barevných kruhů (domečků)

3. Píseň „Barevná písnička“

- zpěv s klavírem

Barevná písnička

„Ptám se Vás, proč, proč, proč? Proč je růže červená?

A kdo mi odpoví, proč je tráva zelená?

Protože to není naopak, všem se nám to líbí právě tak.

Vždyť přece svou barvu každá věc na světě má.“

4. Cvičení s barevnými talíři

5. Báseň s pohybem „Brambora“

- kutálení barevných talířů při básni

Brambora

Kutálí se ze dvora,

velikánská brambora.

Neviděla, neslyšela,

spadla na ni závora.

Kam koukáš ty bramboro,
na tebe ty závero,
kdyby tudy projel vlak,
byl by z tebe bramborák.

6. Báseň s ukazováním barevných talířů., „Barevné pastelky“

Barevné pastelky

Mám pastelky mám,
jejich barvy znám,
nejvíc se mi zalíbila
zelená a také bílá.
Žlutá se jak zlato třpytí,
červenou si kreslím kvítí.

Výstupy (dítě umí, zvládá):

základní barvy
počítat do čtyř
spolupracovat s ostatními a chovat se
prosociálně
aktivně naslouchat druhému
samostatně se vyjadřovat
pracovat s barvami a štětcem
netradiční výtvarnou techniku
stříhat nůžkami po čáře
zazpívat píseň s doprovodem klavíru
cvičit podle pokynů
orientuje se v prostoru
rychle reagovat při hře
spojit mluvené slovo s pohybem při básních

Příloha č.2

Dotazník pro učitelky MŠ

Dobrý den,

jmenuji se Dana Koutná a jsem studentkou třetího ročníku Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, oboru Učitelství pro mateřské školy. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku na téma „Obsah předškolního vzdělávání dříve a dnes.“ Tento dotazník je určený pro učitelky, které pracovaly v MŠ před rokem 1989 a pracují v ní i v současnosti. Dotazník je anonymní a zjištěné informace použiji pouze pro studijní účely k vypracování své bakalářské práce.

Předem děkuji za vypracování.

Pokyny k vyplnění dotazníku-pokud není uvedeno jinak, zakroužkujte správnou odpověď.

1) Patříte do věkové kategorie?

a) 40- 45 let

b) 45-50 let

c) 50- 55 let

d) nad 55 let

2) Jak dlouho pracujete v MŠ?

.....

3) Učíte ve věkově smíšené třídě?

a) Ano

b) Ne

4) Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

a) Střední odborné pedagogické

b) Vyšší odborné pedagogické

c) Vysokoškolské a) bakalářské b) magisterské

d) Jiné (uved'te).....

5) Jak dlouho pracujete s RVP PV?

a) 1 rok

b) 2 roky

c) 3 roky

d) 4 roky a více

6) Jak často pracujete s RVP PV?

a) Častěji než 1x týdně

b) 1x týdně

c) 1-2 x měsíčně

d) méně než 1x měsíčně

7) Jak dlouho jste pracovala s Programem výchovné práce pro MŠ a jesle z roku 1984?

.....

8) Vzpomínáte si, jak často jste před r. 1989 v práci používala Program výchovné práce pro MŠ a jesle z roku 1984?

a) Častěji než 1x týdně

b) 1x týdně

c) 1-2 x měsíčně

d) méně než 1x měsíčně

9) Jaké VÝHODY nalézáte v práci s RVP oproti dřívějším programům a metodikám větší volnost v plánování (možnost „dotvoření“ rámcového obsahu vzdělávání podle konkrétních podmínek)?

a) volnost v realizaci plánů (z hlediska obsahového, časového, metodického)

b) poskytnutí kritérií pro evaluaci a hodnocení v RVP PV

c) propojenost činností v integrovaných blocích, v projektech

d) jiné

(upřesněte).....

10) Jaké NEVÝHODY nalézáte v práci s RVP oproti dřívějším programům a metodikám?

a) přílišná odbornost RVP PV

b) náročnost plánování (nutnost „dotvoření“ rámcového obsahu vzdělávání podle konkrétních podmínek)

c) nejasnosti ve způsobu plánování

d) nejednoznačné určení způsobu plánování

e) nedostatečné rozpracování cílů v RVP PV

f) nerozpracované cíle vzhledem k věku

g) tápání v realizaci činností

h) tápání v evaluaci

i) integrační oblasti místo výchovných složek

j) jiné

(popište).....

11) Chybí Vám něco v RVP PV? (pokud ano, napište, co byste tam ráda našla)

.....

12) S jakým výrokem byste se ztotožnila, srovnáváte-li reakce dětí na vzdělávací nabídku v MŠ dříve a dnes?

a) Děti je dnes těžší zaujmout.

b) Děti mají dnes menší zájem o vzdělávací nabídku.

c) Děti mají dnes o všechny nabízené činnosti větší zájem.

d) Děti dnes dají více najevo, že je činnost nebaví.

e) Další váš názor:

.....

13.)Vyhovuje vám práce podle RVP PV více než podle Programu výchovné práce pro MŠ a jesle z roku 1984 ?

a)ano

b)ne

14.)Vyhovuje podle Vás práce podle RVP PV dětem více než podle Programu výchovné práce pro MŠ a jesle z roku 1984?

a)ano

b)ne

Děkuji Vám za strávený čas, který jste věnovali vyplňování dotazníku.

Příloha č. 3 - CD

3.1. Ukázka činností s dětmi

3.2. Obrázková příloha